

АД РЭДАКЦЫІ

ЕДНАСЬЦЬ ДУХУ Ў САЮЗЕ МІРУ

Дык я, вязень у Госпадзе, малю вас паступаць
дастойна закліку, якім вы пакліканы, з усенькай
мудрасьцяй пакоры і ціхасьцяй, з доўгатярпіва-
сьцяй, цергячы адзін аднаго ў любові, стараочы-
ся захаваць еднасьць духа ў саюзе міру.

Адзін Госпад, адна вера, адно хрышчэньне,
Адзін Бог і Айцец усіх, Які над усімі, і праз усіх, і
ува ўсіх нас.

Эф.4; 1-3, 5-6

Дарагі чытачу! Амаль год мінуў з таго часу, калі ўпершыню зъявіўся
съвету часопіс "Унія" і калі пачалі пррабівацца ўгору скрэзь нявер'е і непараizu-
меныне першыя паасткі адроджанае Грэка-Каталіцкае Царквы на Беларусі.
Прыгожая съветлая мара, "залаты сон" Беларусі паступова пачынае рабіцца рэ-
альнасьцю. І цяпер надзвычай істотна, які шлях абярэ Царква, на якія духоўныя
вышыні ўздымецца, што дасьць яна нашай зямлі.

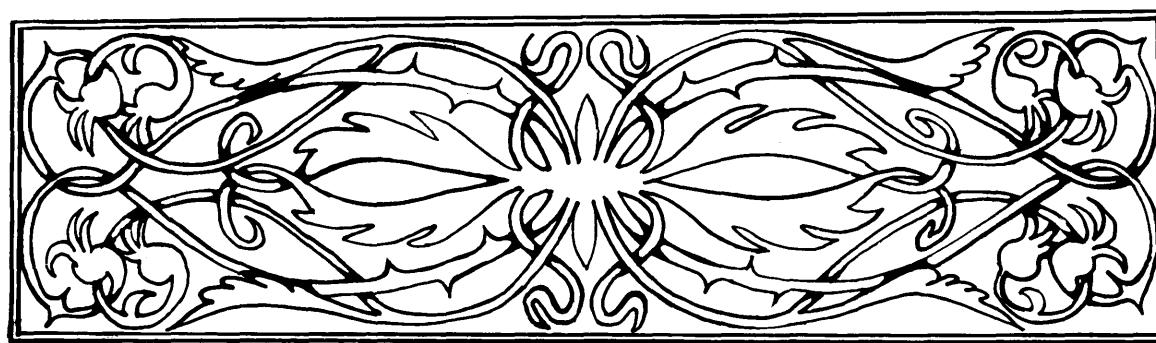
Вышэйшаю праяваю хрысьціянства ў съвеце ёсьць любоў. І менавіта
любоў мусіць несыці Царква нашаму раз'яднанаму народу. Любоў і давер. Да Бога,
да боскасці ў любой чалавечай істоце, да кожнага чалавека – і, тым больш, да
кожнае хрысьціянскае канфесіі. Досыць ужо злаваць на іншых за тое, што яны ня
хочуць стаць такімі, як мы. Хай усе будуць рознымі і ў розны спосаб славяць
Адзінага Бога. Час паглядзець адно адному ў очы, паглядзець з дабром і лю-
боўю. Час сумовіцца. Бо нас значна больше лучыць, чым разьдзяляе.

Так сталася, што адзіная калісці Хрыстовая Царква распалася на не-
калькі канфесіяў, і ня нам цяпер судзіць тых, з чыёй волі гэта адбылося. Нам –
праз любоў зразумець кожную з канфесіяў ды пастарацца ўбачыць ў іх

Хрыстовае съятло і чалавечую мудрасьць, што назапаслі яны за

свой век. Нам – шукаць шляхі да пераадолення варожасці
між хрысьціянамі. Нам – залячыць раны, нанесеныя люд-
скай съядомасці шматвяковым процістаяннем і
аднавіць хрысьціянскае жыццё ў нашым краі.

Першы крок наступрач хай зробіць мудрэйшы.

ЧАСОПІС ХРЫСЦІЯНСКАГА СУМОУЯ №1(3)1991

МАЛІТВЫ ДА ГОСЛАДА МАЛІТВЫ ДА БАГАРОДЗІЦЫ

ЦАРУ НЯБЕСНЫ, Паця-
шыцелю, Духу праўды,
усюды прысутны і ўсёна-
паўняючы, скарбніца
дабра і жыцьця-
дацелю, прыйдзі і гас-
падаруй у нас, і ачысьці
нас ад усякага благоцьця
ды збаў, дабротны,
души нашы.

МАЛІТВА КАЯНЬНЯ.
Аслаб, астаў, даруй, Бо-
жа, правіны нашы, добра-
вольныя і недабраволь-
ныя, якія словам ці дзе-
лам, съведама ці нясьве-
дама, днём ці ноччу, у
думках ці ў намерах: ўсё
нам даруй, Ты бо добры
і чалавекалюбны.
АХВЯРАВАНЬНЕ БОГУ
СЯБЕ І ЎСЯГО СВАЙГО
Ахвярую Табе, Божа, ся-
бе самога і ўсё, што маю
– або лепш – ўсё, што ад
Цябе маю, бо ўсё ёсьць
Тваё, што маю і што
мець магу. Ахвярую Та-
бе ўсё, што сягоńня,
заўтра і праз ўсё жыць-
цё маё буду думаць, га-
варыць, рабіць і цярпець.
Ахвярую цела і душу
маю з усімі іх уладамі і
ўчынкамі на час і на
вечнасць. Хвала Айцу і
Сыну і Духу Святыому:
як было спрадвеку,
цяпер і заўсёды і на векі
вечныя. Амэн. +

ДАСТОЙНА ЁСЬЦЬ са-
праўды, бязустанна па-
важаць Цябе, Багаро-
дзіцу, заўсёды ласкі
поўную, і най-
чысьцейшую Маці
Бога нашага. Часьней-
шую за хэрубімаў і без
параўнання слаў-
нейшую за

сэрафімаў, радзіў-
шую Бога Слова нена-
рушанаю, існую Бага-
родзіцу, Цябе вялічаем.
К ТВАЁЙ ДАБРАЦЕ
зъвяртаемся, Багародзі-
ца Дзева, ня ўзгардзь
нашаю малітваю ў жур-
бах, але заслані нас ад
бяды, адзіначыстая і
багаслаўлённая.

МАЛІТВА СВЯТОГА
БЕРНАРДА. Помні, о
Найміласьцівейшая Дзе-
ва Марыя, што ад веку
нячувана, каб той, хто
да Твае абароны ўця-
кае і Твае помачы
просіць, быў Табою
апушчаны. Ідуchy за
гэтай надзеяй, о Дзева
над Дзевы, Маці Божая,
клічу Цябе ў маёй
нядолі і як грэшнік
шкую Твайго зъліта-
ванья. О, Маці Прад-
вечнага Слова, ня
ўзгардзь маленьнем
майм, але прыймі яго
ласкава! Амэн.

Алесь ГАРУН

Хай ня лъющца дажджы цёмна-хмарныя
Над зъмярцьвелаю пашаю.
Хай пачнуцца гады хлебадарныя
Над зъмелькаю нашаю.
Хай красуецца жытам, пшаніцаю,
Каласочкамі цяжкімі,
Хай узмацуецца Боскай правіцаю
І Усятворчымі ласкамі.
Хай асьвеціцца праўды навукаю
І братэрскаю згодаю,
Хай зънявечыцца крыўда з прынукаю
За яе загародаю,
Хай узълятаець хвала яе племяні
Упякнёнага цнотамі,
Хай шыбаець над скаламі з крэмяню,
Над арлінымі ўзълётамі.

а. Міхал САПЕЛЬ,
пробашч Свята-Троіцкае царквы (свв. Роха) у Менску

ЁН ПРЫЙШОЎ, КАБ СУПАКОІЦЬ ДУШЫ

Хвала ў вышынях Богу, а на зямлі супакой людзям добраі волі!

Гэтую песьню сьпявалі анёлы пры нараджэнні Хрыста. Бо менавіта дзеля хвалы Божае й дзеля супакою людзей прыходзіць Ён на зямлю. І сапраўды, кожны чалавек жадае сабе ды іншым спакою ў жыцьці, шчасьця. Але як мы разумеем гэтае шчасьце? Шмат хто бачыць яго ў простым дабрабыце, спрабуе пабудаваць яго бяз Бога. Або шукае духовага задавальненія, але таксама па-за Богам. Ці магчымае гэткае шчасьце? Гісторыя чалавечства, асабліва апошніх дзесяцігодзьдзяў, сцьвярджае поўную бездапаможнасць і бясплённасць такіх пошукаў і непазыбежна ставіць чалавека перад яшчэ больш балючымі праблемамі. Дык у чым жа ёсьць сапраўднае шчасьце?

Ва ўбогай Бэтлеемскай стайні нараджаецца Дзіця. Так Христос прыходзіць на зямлю. Бог зыходзіць да людзей. Дзеля людзей. Ці гэта не адказ Божы? Марыя і Язэг у цяжкім сваім падарожжы з Назарэту да Бэтлеему, калі не знаходзілася ім прытулку ні ў воднай хаце, чуліся шчасльвымі. Гэтае дзвіноснае пачуцьцё не пакідае іх і пазней, пад час уцёкаў ад Ірада ў Ягіпет, і ў спакойным сямейным жыцьці ў Назарэце. Бог сам ціхай сваёй прысутнасцю напаўняе іх шчасьцем. Але ж Бог прысутнічае нябачна і ля кожнага з нас, Ён пастаянна побач, і Ён любіць нас. Таму трэба адчыніць дзіверы свае для Яго, упусціць Яго ў сваё жыцьцё. І святы Аўгусцін знайшоў свой адказ: "Не супакоіша маё сэрца, пакуль ня знайдзе спакою ў Богу".

Христос прыходзіць у съвет малым дзіцяткам. Каб нікога не напалохаць, нічога ні ў кога не адабраць, але зъмяніць сэрцы нашыя ѹ душы. Зрабіць іх чулымі да Бога й да людзей, напоўніць іх штохвілінай ахвярнай любоўю. Таму не пакідайма згадкі пра Бога толькі на свята ці наведваньне царквы. Але як Ён увесы час з намі, так і мы павінны пастаянна быць адкрытымі для Яго, адчуваць Ягоную прысутнасць і ласку, жыць Богам. І тады Ён тут, на зямлі, дасыць адчуць супакой і шчасьце нашым душам.

КРЫНІЦЫ ДУХОЎНЫЯ

Далучанасьць да ісъшыны

пісьменьнік, ён напісаў багата твораў. Найцікавейшы зь іх – кніга "Съледам за Хрыстом" – набыў сусветную вядомасць і незылічоную колькасць чытачоў. Першае друкаванне выданыне кнігі ўбачыла съвет Божы ў 1470 годзе ў Аўсбургу і да канца стагодзьдзя мела больш за 80 выданняў.

Але сам Тамаш Кэмпійскі, як ніхто, далёкі ад чалавече амбітнасці, унутрана адмовіўся ад аўтарства: ён не схацеў (ці ня змог) падпісацца пад сваім боганатхнёным творам.

Доўгі час працягваліся спрэчкі пра сапраўднага стваральніка гэтага падручніка аскетызму й духоўнасці. І, дзякуючы досьледам нямецкага навукоўца Карла Гірша, пэўна вядомае імя аўтара.

Пяць стагодзьдзяў гэтая кніга прываблівае розных людзей. Св. Ігнацы Лаёла ад часоў свайго вяртання да веры чытаў яе два разы штодзённа: адзін разъдзел раніцю, паводле парадку, наступны раз увечары, урыўкамі, адкрыўшы наўзгад. Св. Францішак Салезкі звычайна казаў, што гэтая кніга болей людзей асьвяціла, чым зъмяшчае ў сабе літараў. Чыталі яе таксама Пётра Карнэльлі, Лейбніц, Бетховэн, Манzonі, Дастаеўскі, Бядзяй. Ампэр, цяжка хворы, на пытаньне аднаго сябра, ці не жадае пачуць якісь разъдзел са "Съледам за Хрыстом", казаў: "Мо, што іншае, мой дарагі, бо "Съледам..." ведаю напамяць".

Ня ўсе вядомыя ды невядомыя чытачы шукалі і шукаюць у кнізе аднолькава аднаго, ня ўсе аднолькава адно любяць, ня ўсе чытаюць яе з аднолькавымі аб ёй уражаньнямі. Для адных найбольшая каштоўнасць – задавальненіне рэлігійнага пачуцця й духоўнае навучэнне; іншыя, чытаючы яе ў духу цнатаўласці і сілкуючыся ідэяй, здабываюць асалоду ад вонкавае яе формы, задавальняюць паэтычны настрой душы. Твор гэтых, напісаны з Божае ласкі, насычаны святой паэзіяй; кожная старонка дыхае лірычным узъянсеньнем веруючай душы; паўсюль у ім чутны велічны съпей аб Богу, аб вечнасці, аб чалавечым лёсе. І ў кожным разъдзеле пульсует, бадай, адзіная думка, якая заўсёды знайдзе сугучча ў сэрцах, выпрабаваных жыццём і шукаючых у вечнасці развязаньня пытанняў, што ня мелі адказу. Гэтая думка – думка аб існым і марным ў жыцці. Ад таго, што чалавек абрэ ў гэтым съвеце, залежыць, ці пажадае ён пайсьці ўсьлед за Хрыстом, пайсьці па "шляху супакою ды сапраўднае свободы". Шлях гэтых ня ёсьць цяжкі. Трэба адно ў душы – вучыць Тамаш Кэмпійскі – злучыць абыякавацьць да матэрыяльнага съвету з пакорай і Любоўю. Гэтага прагнє і Госпад, даючы кожнаму з нас найдасканальніць сродкі.

У Вялікім княстве Літоўскім "Съледам за Хрыстом" вядомая ўжо з канца ХУ ст., а пераклад, у сучасную беларускую мову з лаціны зрабіў доктар Станіслаў Грынкевіч у 1924 годзе. Пераклад (у Грынкевіча ён меў назеву "Съледам за Хрыстусам") выдаваўся двойчы: у 1934 годзе а. Адамам Станкевічам у Вільні і ў 1971 годзе а. Францішкам Чарняўскім у Амэрыцы.

Прапануем чытачам некалькі фрагмэнтаў з гэтага слайнага твору. У публікацыі захаваная мова перакладу.

Эдвард Тарлецкі

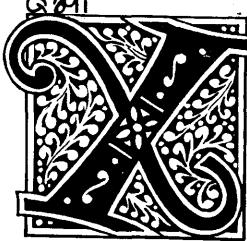
IMPRIMATUR Ab Ordinariatu Metropolitano + JOANNES, Eppus. aux. Vic'Gin Leopoli, die 14. VII. 1934

Таташ Кёптайскі Сыледам за Хрыстом

КНІЖКА ПЕРШАЯ
Напамінані
карысныя для духоўнага жыцьця

Разьдзел I

Аб наследаваныні Хрыста
і пагардзе ўсіх марнасцяў съвету

то йдзе за Мной ня ходзе ў
чэмы (Ян 8, 12), кажа Пан.
Вось гэта слова Хрыста,
якімі нас напамінае, каб мы
наследавалі Ягонае жыцьцё
і абычай, калі хочам сапраў-
ды съвяціца ды ўольніцца
ад сълепаты сэрца.

Дык самай важнай працай
нашай няхай будзе разва-
жаныне жыцьця Ісуса Хрыста.

2. Навука Езуса Хрыста вышэй за ўсе навукі
святых; і хто-б меў духа яе, знайшоў бы ў ёй
укрыту манну (Ап. 2, 17).

Аднак, бывае, што многія часта слушаюць
Эвангеліі, але мала яе адчуваюць, бо ня маюць
духа Хрыста.

І вось хто хоча поўна і дакладна съязміць
слова Хрыста, трэба, каб усё жыцьцё імкнуўся
яго наследаваць.

3. Якая карысць табе з глубокіх разважань-
няў аб Тройцы, калі з нястачы пакоры ты нямі-
лы Тройцы?

Сапраўды, высокая гутарка ня зробіць
чалавека святым і справядлівым, а толькі
чинотнае жыцьцё робіць яго мілым Богу.

Лепш хацеў бы я адчуваць жаль, чымся
назваць яго словамі.

Калі б ты імей на памяць усю Біблію ды
навукі ўсіх філёзафій – на што табе гэта прыда-
лося-б, калі-б ты ня меў любові і ласкі Бога?

Марнасць з марнасцяў і ўсё марнасць
(Эккл. 1, 2), апрош аднаго Бога і службы Яму
самому.

Вось дзе найвялікшая мудрасць – праз
пагарду съвету імкнуцца да каралеўства нябес-
нага.

4. Дык марнасць – шукаць мінаючых ба-
гацьцяў і на іх спадзявацца.

Марнасць – шукаць сабе славы і падымацца
на высокія становішчы.

Марнасць – ісьці за жаданьнем цела і таго
хацець, скуль павінна некалісі выйсці цяжкая
пара.

Марнасць – хацець доўга жыць, аб жыцьці
добрым мала старацца.

Марнасць – зважаць на сёняшніе толькі
жыцьцё і не глядзеці ў будучыню.

Марнасць – любіць тое, што так хутка мінае
і туды не сьпяшацца, дзе вечная радасць трывае.

Афармленыне зробленае па матывах ініцыялаў з "Майнц-
скай Псалтыры", выдадзенай Йоханам Фустам і Пэтэрам
Шофэрэм у 1457 годзе.

5. Памятай часта на гэтае прыслоўе: не
накорміца вока тым, што бачыць, ані вуха не
напоўніца тым, што чуе (Эккл. 1.8).

Дык старайся адцягаваць сваё сэрца ад
міласці рэчаў відомых, а зварочвацца да няви-
домых.

Бо тыя, што ідуць за сваей пажадлівасцяй,
плямяць сваё сумленьне і губяць ласку Бога.

Разьдзел II

Аб пакорным зважаныні на сябе самога

ожны чалавек з натуры
імкнецца да веды, што-ж
аднак мудрасць бяз боязни
Бога?

Лепши, сапраўды, прости
вясковец, які служыць Богу,
чымся горды філёзаф, які
абняхаяўшы сябе самога,
разглядае рух нябесных
зорак.

Хто сябе добра знае, той
надта маленькі ў сваіх вачох і ня цешыцца зь
людзкое хвальбы.

Калі-б я ведаў усё, што ёсьць на съвеце, а ня
меў бы любові, што-ж мне гэта памагло-б у Бога,
які асудзіць мяне з чынаў маіх?

2. Стрымлівай надмернае жаданьне ведаў,
бо вялікае там хаваецца скаламучаньне і зман-
насць.

Вучоныя ахвотна любяць, каб іх бачылі і
мудрымі называлі.

Шмат чаго ёсьць, што ведаць – мала ці зусім
не карысна для душы.

І надта неразумны той, хто ганяецца за
нечым іншым, замест затым, што карысна для
яго збліження.

Шмат слоў не накорміць душы, а толькі
добрае жыцьцё супакойвае розум, а чыстае
сумленьне дае веру ў Бога.

Чым больш і лепш ведаеш, тым цяжэй
будзеш асуджаны, калі тым больш багабойна
жыцьця ня будзеш.

Дык ня пышніся ніякім мастацтвам, ані
ведай, але хутчэй бойся за дадзеную табе ўме-
ласць.

Калі табе здаецца, што многа ведаеш і
даволі добра разумеш, знай тады, што шмат
больш таго, чаго ты ня ведаеш.

На думай высока аб сабе (Рым. 11, 20), а
лепш прызнайся да свайго няведаньня. Чаму-ж
ты хочаш вывышацца над іншых, калі ёсьць
шмат больш вучоных за цябе і лепш знаючых
законы Бога?

Калі хочаш нечага навучыцца і ўмець ка-
рысна – прывыкай, каб аб табе нічога ня ведалі і
лічылі цябе за нішто.

3. Вось найвышэйшая і найкарыснейшая
навука: прайдзівае спазнаньне сябе і пагарда
сабой.

Аб сабе ня думаць нічога добра, аб іншых –
заўсёды добра і высока.

Калі-б ты бачыў, што нехта грашыць ды нават і цяжка, ня думай, што ты аднак лепшы, таму, што ня ведаеш, ці доўга вытрываеш у добрым.

Усе мы слабыя, але сябе ты ўважай за слабейшага.

КНІЖКА ТРЭЦЯЯ Пра суцяшэнне души

Разьдзел ХХIII

Аб чатырох рэчах, якія даюць супакой

япёр навучу цябе, сыне, шляху супакою ды сапраўдае свабоды.

Зрабі, Пане, што кажаш, а я ахвотна слухаю Цябе.

Вучыся, сынене, чужую волю спаўняць хутчэй, чымся сваю.

Выбірай заўсёды мець менш, чымся больш.

Глядзі заўсёды апошняга месца, ды спакарайся ўсім.

Прасі заўсёды ды маліся, каб воля Бога цаліком была зъдзейсьнена.

Такі вось чалавек на шляху супакою ды супачынку.

2. Пане, гутарка Твая гэная кароткая шмат мае ў сабе дасканаласьці.

Мала ў ёй слоў, але шмат думкі і плод багаты.

І калі-б я верна яе споўніў, ня так хутка трывога і неспакой мяне агарнулі-б.

Бо калі толькі ўбачу сябе неспакойным ды прыдущаным цяжарам – угледжу заўсёды, што прычына таго ў адхіленыі ад Тваёй навукі.

Аднак Ты, што ўсё здоляеш ды спагадаеш поступу душы, павяліч сваю ласку, каб патрагіў я зъдзейсьніць слова Твае ды дайсыці да збаўлення свайго.

Малітва ад благіх думак

3. Госпадзе і Божа мой, не адыходзь ад мяне; Божа мой, съпяши мне на помач. (Пс. 70, 12), бо зъявіліся ў мяне думкі розныя і споляхі вялікія, якія турбууюць надта душу маю.

Як выйсыці зь іх бяз шкоды?

Як іх перамагчы?

Як пайду прад Табою і спакару тых, якія пышняца на гэтым съвеце. Адчыню дзъверы вязыніцы і пакажу табе схаваныя таемнасці (Із. 45, 2-3).

Зрабі, Пане, паводле слоў Тваіх і няхай уцякаюць перад воблікам Твайм усе благія думкі.

Усеньская надзея і адзінай пацеха мая – прытуліца да Цябе пры ўсіх турботах, на Цябе спадзявацца, клікаць Цябе з глыбіні сэрца свайго ды ждаць цярпліва пацехі Твае.

Малітва дзеля асьвячэння розуму

4. Асьвяці мяне, добры Ісусе, яснатою съвятыні ўнутранага і выжань з сэрца майго ўсянютаньку цемру.

Спыні шматлікія расьцярушаныні ды адгані спакусы, якія насядаюць на мяне.

Мужна змагайся за мяне і зваю ліхія бесты, якія ёсьць пажаданыні, поўныя маны, каб настай супакой цераз сілу Тваю (Пс. 121, 7), ды каб хвала твая звынела ў будыніне съвятой – у чыстым сумленіні.

Загадай ветрам і бурам, скажы мору: супакойся, а віхрам – ня вейце і пачнеца цішыня вялікая (Мр. 4, 39).

5. Пашлі съвято Тваё і Праўду (Пс. 42, 3), каб съвяцілі над зямлёю, бо сам я зямля ялёвая і няплодная (Ген. 1, 2), пакуль не дасі съвята свайго.

Пашлі ласку з вышыні Тваёй, а расою нябеснай пакрапі сэрца маё, дай вады пабожнасці, каб зямліцу пакрапіць, каб быў плод найвялікшы і найбагацейшы.

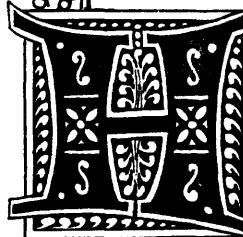
Падымі душу, якая прыціснута вагромністым цяжарам грахой ды зъвярні мяне да жадання ўсяго нябеснага, каб каштуючы салодкасцьці шчасьця нябеснага, нельга і думаць было аб зямным.

Вазьмі мяне ды адцягні ад усіх мінаючых пацехаў, што ідуць ад твораў на зямлі, бо ж ніводная рэч ня здоляе здаволіць цаліком імкненія майго і пацешышця мяне.

Злучы мяне з Сабою стульна любоўю, бо Цябе, Цябе аднаго хапае таму, хто любіць Цябе, а усенькі съвет без Цябе – нічогасцьця адна.

Разьдзел ХХIV

Трэба съцерагчыся цікавага падгляданьня, як жывуць іншыя

я будзь, сынене, цікавы ды не клапаціся дарэмна. Што табе за дзела да таго ці іншага? Ты Мяне наследуй (Ян 21, 22).

Бо што-ж табе з таго, што нехта такі ці іншы, або так іншакі робіць ці гаворыць?

Ты ня будзеш адказываць за іншых, а здасі справа здачу за сябе... Чаго-ж тады лезыці

ў чужыя справы?

Я вось усё ведаю і бачу, што толькі пад сонцам робіцца; і ведаю, што з кожным робіцца, што думае, чаго хоча і ў якім кірунку імкнуща намеры ягония.

Мне такім чынам усё парушыць трэба; ты-ж пакінь сябе ў добрым супакоі, а неспакойныя няхай робіць, што толькі захоча.

Супраць яго паўстане ўсё, што толькі ён зрабіў ці сказаў, а абмануць Мяне ніхто ня здоле.

2. Не ганяйся за славай імя, ці за тым, каб мець шмат прыяцеляў, ці зноў каб людзі цябе надта любілі. Усё гэта дужа чалавека расьцярушва ды наводзіць цену вялікую на сэрца.

Ахвотна казаў бы Я табе слова свае ды выяўў бы Таёманасці, калі-б зважаў ты пільна на адведваньні мае і дзъверы сэрца свайго адчыніць перада Мною.

Будзь разважным, чуйна трывай у малітвах ды спакарайся ўва ўсім.

Разьдзел ХХX

Трэба прасіць помачы ў Бога і чакаць зь вераю павароту ласкі

ыне, Я Бог, што падтрымліва ў дні турботаў (Нав. 1, 7).

Прыходзь да Мяне, калі табе будзе нядобра.

Найбольш аддалея нябесную пацеху тое, што надта позна зварочваецца да малітвы. Бо пярvey, чым зачнеш прасіць Мяне, шукаеш рознае пацехі і палёгкі ў рэчах вонкавых.

Дзеля таго ўсё гэта мала табе памагае, пакуль не пераканаешся, што Я ёсьць той, каторы выбаўляе маючых ува Мне надзею (Пс.

16, 7) і што апрач Мяне няма ані належнай помачы, ані карыснай рады, ані трывалых лекаў.

Але паслья буры, прыйшоўшы да прытомнасці, узмагай свае сілы ў яснасці майго міласэрдзя, бо блізка Я знаходжуся, каб усё ізноў направіць ня толькі так, як было, але яшчэ лепш і шчадрэй.

2. Ці-ж для Мяне ёсьць што труднае, або ці-ж Я такі, як той, што прыракае і не спаўняе?

Дзе-ж вера твая? Будзь сталым і вытрывальным.

Будзь цярплівым і мужным; пацеха прыйдзе ў сваім часе.

Чакай Мяне, чакай: прыйду і аздараўлю цябе (Мат. 8, 7).

Тое, што цябе так муча, ёсьць толькі спакусай, а тое, што цябе так трывожа, ёсьць толькі пустым страхам.

Нашто маеш турбавацца тым, што трапіцца з табою ў будучыне? Хіба на тое, каб павялічваць сумаваныні свае за сумаваньнямі. На кожны дзень хопіць бяды свае (Мат 6, 34).

Марна ды бескарсына турбавацца ці весяліцца з таго, што маніца трапіцца ў будучыне, а магчыма надта, што і ніколі не трапіцца.

3. Такімі ўявамі жыць – прыкмета гэта людзкой слабасці, а такая лёгкасць на падшэпты ворага съведчыць аб нядужасці духа.

Бо-ж не глядзіць вораг, ці праўдзівымі ці фальшивымі рэчамі абламане цябе: ці каканынем рэчаў дачасных, ці сполахам будучыні паваліць чалавека.

Няхай ня турбуеца сэрца тваё, ани палохеца (Ян 14, 1).

Вер Мне ды на міласэрнасць маю спадзяўся.

Калі ты думаеш, што Я надта далёка, – Я часта зусім блізка цябе.

Калі ты думаеш, што ўсё ўжо прапала – тады прыходзіць хвіліна большае заслугі ды нагароды.

Ня ўсё яшчэ прапала, калі абставіны складаюца неяк насупроць цябе.

Ня трэба судзіць паводле таго, што цяпер табе здаецца ды палохоща кожнаю бядою гэтак, быццам уся надзея палёгкі прапала.

4. Ня думай, што пакінуў Я цябе зусім, калі пашлю табе якую турботу, або забяру жаданую пацеху – бо толькі гэткі шляхі вядзе да неба.

І бяссумліву лепш табе і ўсім слугам майм, калі выпрабую вас супраціўнасцямі, чымся калі-б ўсё было паводле думак ваших.

Я ведаю таёмы думкі твае і ведаю, што надта карысна дзеля збаўлення твайго, каб быў ты часта бяз унутранай радасці, а гэта таму, каб незашмат ты пышыўся поступамі сваім у дабры, ды каб сам ты сябе ня лічыў такім, якім ты ня ёсьць.

Што Я даў – магу адобраць і йзноў зьвярнуць, калі гэтак зажадаю.

5. Калі што даю – маю яго, калі адбіраю – твайго не бяру: бо-ж маё ўсё дабро і ўсякі дар дасканалы.

Калі пашлю на цябе бяду, або нейкую супраціўнасць – не наракай ды не сумуй у сэрцы сваім: Я-ж хутка магу даць палёгку табе, а ўсякіе сумаваныні ў вясельлі перайнакшица.

І сапраўды, справядлівы Я і годны хвалы, калі гэтак раблю.

6. Калі сапраўды ты разумны, ды ўсё разъмяркоўваеш добра, ніколі табе ня трэба сумаваць маладушна ў супраціўнасцях, а хутчэй цешыца ды дзяякаўца за іх.

Ды на'т яшчэ няхай будзе табе вясельле, што пасылаю на цябе болі, не мінаю цябе (Гіоб. 6, 10).

Як Айцец узълюбіў Мяне, гэтак і Я вас узълюбіў (Ян 15, 9), сказаў Я улюблёным вучням

сваім, якіх сапраўды паслаў Я не на радасці дачаснія, але на змаганье вялікае; не на гонары, але на зьдзек і пагарду, не на гультайства, але на безупынную працу, не на адпачынак, а на тое, каб прыносілі плод вялікі ў цярплівасці. Памятай, мой сыне, на гэтые слова!

Разьдзел XLVII

Усё хоць бы найтруднейшае
трэба цярпець дзеля вечнага жыцця

ыне, ня дайся зламіць сябе трудамі, якія пачаў ты дзеля Мяне, і не ўпадай пад цяжарам турботаў, але ў кожным здарэнні няхай цябе пакраўляе і пацяшае прырачэнне Маё.

Маю Я з чаго даць табе на гароду вялікую за ўсё. Ня доўга працаўца тут будзеш і не заўсёды будуць мучыць цябе цярпеньні. Пажджы крышку і ўбачыш, як хутка зьявіцца канец усіх бедаў.

Прыидзе хвіліна, калі спыніцца ўсякае змаганье і турботы. Усё тое маленъкае і кароченькае, што мінае з часам.

2. Рабі што робіш: шчыра працуй ў віньніцы маёй, а Я буду нагародай тваёй.

Піши, чытай, съпявай, енч, маўчи, маліся, мухна змагайся з супраціўнасцямі: жыцьцё вечнае варта ўсіх гэткіх ды вышэйшых змаганьняў.

Прыидзе супакой у ту ю хвіліну, якая Госпаду вядомая і тады ўжо ня будзе ані дня, ані ночы, а будзе съвятло заўсёднае, ясната бязьмежная, бяспечны супакой і адпачынак.

Ня будзеш казаць тады: хто мяне высевабаўдзіць ад цела гэтае съмерці (Рым. 7, 24)? Ды ня будзеш галасіць: гора мне, што праўбывањне маё гэтак зациягваецца (Пс. 119, 5). Бо съмерць будзе пераможана і прыйдзе вечнае жыцьцё, прападаўца тады ўсялякія клопаты і будзе радасць багаслаўлённая сярод хвалы ды шчасця.

3. О, калі-б ты ўбачыў кароны вечныя съвятых у небе і ўбачыў, якой хвалай зіхаціць тыя, якімі съвет пагарджаў ды абы якіх думаў, што яны і жыцьця ня вартыя – дык чым хутчэй спакарыўся, упаў-бы на зямлю і жадаў-бы лепш усім быць падлеглым, чымся верхаводзіць хоць-бы нават над адным..

Не хацеў-бы ты дзён шчасцілівых на гэтым съвеце, але весяліўся-б з таго, што церпім дзеля Бога, і за вялікі скарб уважаў-бы пагарду ад людзей.

4. О, калі-б съцяміў ты гэтая праўды, ды калі-б яны запалі ў самую глубіну сэрца, як жа тады пасмеў-бы ты хоць адзін раз наракаць на штосьці?

Ці-ж дзеля вечнага жыцьця не належа съцярпець усенькія турботы?

Гэта-ж не малая справа: страціць ці здабыць валадарства Божае. Дык падымі воблік свой у неба. Вось тутака Я з усімі маймі съвятымі, якія цярпелі вялікую барацьбу на гэтым съвеце, а цяперака цешацца і вясельліца, цяперака бяспечныя, цяперака адпачываюць і вечна будуць жыцьця са Мною ў валадарстве Айца Майго.

...прадай, што маеш,...
каб Майм съледам пайсьці.
(Мацьв. 19, 21)

Дзе скарб твой – там і сэрца тваё.
(Мацьв. 6, 21)

Кітэйскі йиці Пётры

Съмерць

Прысьвячэнне ў містэрю (тайніцу) ёсьць сымбалічным уваходам у новае жыцьцё. Але перш чым яго зьдзейсьніць, абранны прымае ўмоўную съмерць. Бо "што ты сееш, не ажыве, калі не памрэ" (Кар. 15, 36). Вада – пара – паветра – вагонь. Кожны якасна новы стан рэчыва нясе ў сабе съмерць ранейшых ягоных станаў. Вось дзе ўжо сапраўды нішто так не нагадвае пра жыцьцё, як съмерць. Гэта ж датычыцца ю чалавека.

Для чалавека съмерць ёсьць тым самым, чым ёсьць для вады вагонь. Як вада, што, выпарячаючыся, вызваляе зь сябе танчэйшыя рэчы, так і фізычнае цела чалавека пад уздзеяннем спапяляючое яго на працягу зямнога жыцьця съмерці ў выніку вызваляе зь сябе целы танчэйшыя – душу і дух.

Вагонь у сабе нясе съмерць для вады. Хутчэй, не для самое вады, але для тога стану рэчыва, які мы завем вадою. Бо метафізычна вагонь ёсьць замкнётым у вадзе – інакш яна б ня мела ўласцівасці награвацца ды ў сваім якасна новым стане ўзынімата да ўзроўню таго ж вагню. Такім чынам, вагонь – гэта ня столькі съмерць вады, колькі ейнае імкненне перайсьці з аднога, грубейшага, стану – у іншасны, танчэйшы.

Тое ж самае адбываецца ў чалавеку. Нарадзіўшыся з матчынага ўлоньня, чалавечая істота робіць першы крок насустрэч съмерці. Аднак "ци на тое чалавек нараджаецца, каб памерці!?" – усклікае Еў. Съмерць – гэта вагонь жыцьця, гэта імкненне чалавека, хай нават неус্বядомленае, перайсьці са стану матэрыяльнага ў стан духоўны. Вада, "паміраючы", узыходзіць да вагню; зерне, "паміраючы"; узрастает коласам. Усё, паміраючы, не прападае бяз знаку, але пераходзіць зь цяперашняга стану быцьця ў наступны, – як правіла, вышэйшы. Такі закон жыцьця, ягонага руху – узыходу.

Чаму ж мы, аддаючы перавагу ўзыходнаму руху тых самых зярнітаяў альбо вады, павінны адлучаць чалавека ад гэтага закону? Бо ўесь съвет, што атачае чалавека, зъмяшчаецца ў чалавеку, каб чалавек, назіраючы за ім, здолеў зразумець і сваю ўласную ролю ў гэтым съвеце і дзеля гэтага съвету, і ўласнае сваё прызначэнне як істоты перш за ўсё духоўнае.

Таму першую тайніцу, якою пачынаецца духоўнае адраджэнне чалавека ёсьць тайніца съмерці – хрост. Бо "усе мы, якія ахрысьціліся ў Хрыста Ісуса, у съмерці Яго ахрысьціліся... Но, калі мы злучаны зь Ім падабенствам съмерці Яго, дык павінны быць злучаны й падабенствам уваскрошання" (Рым. 6, 3-5).

Змаганне за Чалавека. Людзкі Выбар Шляху

У Новым Запавеце неаднаразова падкрэсліваецца, што служэнне чалавека можа йысьці толькі двумя шляхамі: альбо Богу, альбо д'яблу. Трэцяга не дадзена. Аб трэцім сказана: "...ты ані съцюдзёны, ані гарачы; о, каб жа ты быў съцюдзёны, або гарачы! Дык вось, за тым, што ты цёплы, а не съцюдзёны й не гарачы, Я выкіну цябе із вуснай Maіх" (Адкр. 3,15-16), адкуль ясна, што трэці шлях – нейтральны – хоць існуе, але

зусім не прымаецца пад увагу.

"Калі ж прыйдзе Сын Чалавечы ў славе Сваёй, і ўсе святыя Ангелы зь Ім, тады сядзе на пасадзе славы Свае. І зъбяруцца перад Ім усе народы; і аддзеліць адных ад другіх, як пастыр аддзяляе авец ад казлоў; і паставіць авец праваруч, а казлоў леваруч" (Мк. 25, 31-33). Значыць, альбо праваруч Хрыста, альбо леваруч – сярэдзіны няма.

Кожнае слова, кожны ўчынак чалавека служаць альбо на хвалу Божую, альбо на ўсладу-леньне нячыстага. Прычым незалежна ад ступені ўсьвядомленасці ўчынку, бо нават "за ўсякае пустое слова, якое скажуць людзі, да-дуць яны адказ у дзень суду" (Мв. 12, 36).

"Ніхто ня можа служыць двом панам; бо ці першага будзе ненавідзець, а другога любіць, ці першаму пачне прыяць, а аб другім нядбаць. Ня можаце служыць Богу й мамоне" (Мв. 6, 24). Гэтаму закону падуладны ня толькі кожны асобны чалавек, але кожнае згуртаваныне людзей, грамадзкае, палітычнае, рэлігійнае, ці іншае. У гэтым сэнсе можна сказаць, што няма ніводнае палітычнае ці грамадзкае арганізацыі, якая не вызнавала б тае ці другое рэлігіі.

Такім чынам, усе рэлігіі сусьвету можна падзяліць на дзіве процілеглыя рэлігійныя плыні: рэлігія, што вызнае праудзівага Бога, і супярэчна ёй рэлігія шатанізму.

Рэлігія як такая складаецца з трох вызначальных для яе элемэнтаў: містычнага, магічнага й рацыяналынага. Чалавек можа прыйсьці да рэлігійнае съядомасці ня толькі праз аб'яўленыне, а й чиста рацыяналістычна, шляхам пазнаньня бачнага съвету, што яго атачае. Гэтае пазнаньне прыводзе чалавека да веры ў існаваныне нейкае Сілы й Розуму, якімі трymаеца й кіруеца Сьветабудова, да веры ў духоўны съвет – вынікова, яно прыводзе яго да містычнага ўспрыманьня быцця. Тады ў чалавека ўзынікае патрэбса сумоўя, кантакту з тою Духоўнаю Істотаю, што адкрылася яму праз аб'яўленыне ці праз пазнаньне, і служэння спасцігнутаму ў Ёй праудзіваму свайму Госпіту і Уладыку. Адсюль – абрарадавы бок рэлігіі з уласціваю яму магічнасцю дзеянья.

У рэлігіі тры гэтыя элемэнты – містычны, магічны й рацыяналны – гарманічна спалучаюцца й трываюць у непарушнай еднасці. Занядбаныне аднаго з іх вядзе да скажэння ѹ выраджэння рэлігіі ў бок прымітыўных вядзьмарства, матэрыялізму альбо такіх містычных плыняў як аккультызм, спрытызм і да т.п. Падобныя скрыўленыні ёсьць небясьпечнымі ня так для шатанізму, як для Хрысьціянства, бо шатан сам сабою не стварае нічога, але імкненца папасаваць створанае Богам. Таму ўсялякі адыхад ад ісціні й Хрысьціянскага адзінства ёсьць ягоным дасягненнем. Почасту гэтыя скажэнні вынікаюць нібыта з добрых намераў ачышчэння ды абнаўлення. У рэлігійнай гісторыі чалавечества знайдзена даволі тому прыкладаў.

Індульгенцыя – той самы талісман, якому рымскім духовенствам надавалася магічная ўлада дазваляць грахі. Так Рыма-Катализма націскам на магічны бок рэлігіі правакуе напады лютаранаў менавіта на гэты бок – і ў выніку Лютаранства падае ѿ другую скрайнасць ды пракладае шлях рацыяналізму, чым наносіць удар ня толькі Кatalіцтву, але Хрысьціянству ўвогуле. Калі Лютаранства – гэта самакрытыка Хрысьціянскае Царквы, дык яно выклікала да жыцця сілы зласлівага крытыканства, якія чакалі свайго часу. Націск на рацыяналізм прывёў да ганарыстае веры ѿ моц чалавечага разуму, якому дзеля пазнаньня съвету нібыта ѿ патрэбны Бог. Ня дзіўна, што матэрыялізм у сваёй найяскравай марксісцкай праяве развіваеца менавіта ѿ пратэстанцкіх краінах.

Спаборніцтва шатана з Творцам пачалося яшчэ да стварэння чалавека альбо адразу па стварэнні. Істотна тое, што чалавек зь першых

Малюнак Андрушя Пазньняка

дзён свайго існаваньня робіцца аб'ектам гэтага спаборніцтва, таму што барацьба шатана супраць Бога ёсьць найперш барацьбою за душу чалавека. Уся гісторыя чалавецтва ёсьць гісторыя гэтага змаганьня, у якім ня толькі кожны чалавек, але і целыя плямёны й народы ўсім сваім жыцьцём падтрымлівалі той ці другі бок.

Свайго апагею гэтая барацьба дасягае з прышэсцем на зямлю Бога ўцелясьнёнага ды станаўленьнем Хрыстовае Царквы. Спачатку, на першых стадыях старазапаветнага разъвіцця чалавецтва, гэтаму спаборніцтву яшчэ не надаецца харахтара гэткае катэгарычнасці, як у новазапаветныя часы. Па грэхападзеніі чалавека шатан асабліва актыўна пачынае дзейнічаць тады, "...як людзі началі мнажыцца на зямлі, і дочки нарадзіліся ў іх; і пабачылі сынове Божыя дачок людзкіх, што яны харошыя, і ўзялі іх сабе за жонак, з усіх, каторых яны абрали" (Быць. 6, 1-2). Агульны сэнс гэтага біблійнага апавяду, а таксама далейшая гісторыя чалавецтва паказваюць, што "сынове Божыя" былі не сынамі Енаха, але анёламі, якія палі з горнае (вышыннае) існасці ў грахоўную існасць пачуцьцёвага сьвету. Менавіта праз гэтую ненатуральную сувязь памнажалася "ліха людзкое на зямлі", беззаконнай сягнула тога, што "зажурыйцца Госпад, што стварыў чалавека на зямлі, і засмуціўся ў сэрцы Свайм" (Быць. 6, 5-6).

Характар гэтых беззаконнай прытоены ў Бібліі, але мы можам здагадвацца пра іх паводле тога няногага, што нам адкрыта. Перш за ёсё, гэта была перавага цялеснага разъвіцця над духоўным, верагодна, росквіт матэрыяльнай культуры побач усеагульнае разбэшчанасці нораваў, дзеля чаго ѹ сказана Госпадам: "Ня будзе Дух Мой трываць у людзіне вечна ў ваблудах ейных; бо яна цела; і будуць дні ейныхя сто дваццаць год" (Быць. 6, 3). Калі цяпер мы можам назіраць, якіх вяршыннай пазнаньня здольны дасягнуць чалавек за свае 70-80 гадоў, дык наколькі ж большага ён здатны быў дасягнуць за жыцьцё, што працягвалася 700-900 гадоў! Да ўявіма, што гэтыя гады былі звернуты на засвяенне й разъвіццё ведаў, якія атрымаў чалавек ад паўшых духаў...

Неабходныя перадумовы для нармальнага разъвіцця пазнаньня ў чалавека былі ад пачатку. "І быў Аўель пастух авец, а Каін рабіў зямлю" (Быць. 4, 2); "І пазнаў Каін жонку сваю, і яна зацижарыла й нарадзіла Енаха. І збудаваў ён места; і назваў места імем сына свайго: Енах" (Быць. 4, 17); "...ён (Ювал) быў айцец усіх граучых на гусьлях ды жалейках" (Быць. 4, 21); "Цыла таксама нарадзіла Тувалкайна, які быў каваль усялякае снадзі зь медзі й жалеза" (Быць. 4, 22). Як бачым, у чалавека былі земляробства й жывёлагадоўля, будаўніцтва ды апрацоўка металаў, мастацтва. Пры гэтым чалавечая маральнасць сягала такога ўздроўню, што ўсялякі учыннак бліжняга ўспрымаўся як уласны. Так, напрыклад, "сказаў Ламех жонкам сваім: "Ада й Цыла! слухайце голасу майго, жонкі Ламехавы! прыслухайцеся да мовы мае; бо я чалавека забіў сабе на рану і дзіця сабе на шрам. Калі сем разоў памсціцца за Каіна, дык за Ламеха семдзесят і сем разоў" (Быць. 4, 23-24).

Трэба думаць, што калі б Ламех сапраўды кагосыці забіў, гэта было б адлюстравана ў Бібліі, але ёй пра гэта не сказана ані слова. Тут Ламех прымае на сябе грэх Каіна й папярэджвае людз-

тва аб той адказнасці, якую нясе яно за грэх забойства чалавека чалавекам. Ён кажа аб tym, што ў будучыні чалавецтва пажне тое, што пасеє яно сέньня.

Паперадзе аповяду пра сыходжаныне паўшых духаў да чалавечых дачок, Біблія звязяртае нашую ўвагу на тое, што дагэтуль людзі "заклікалі Імя Гасподняе".

Тыя веды, якія прынесылі чалавеку паўшыя духі, адварочвалі яго ад Духу Божага. Што абяцае чалавеку шатан, спакушаючы яго ў выраю? Ён кажа: "будзеце як Багове". Значыцца, паўшымі духамі разъвівалася ў чалавеку менавітае тое, што вяло яго да гордасці, самаабагаўлення, уседзволенасці. То была цывілізацыя волатаў, цывілізацыя багоў, пра гібел якое ў водах патопу да гэтых дзён шкадуюць шатаністы. І яны рыхтуюць нам на будучае цывілізацыю, падобную да той, што загінула ад гневу Боскага. "Няма нічога новага пад сонцам" (Каз. 1, 9).

Па выгнанні з выраю чалавек трапляе ў сьвет ніжэйшы, матэрыяльны. "Царства Маё не ад гэтага съвету", - кажа Госпад (Ян 18, 36). Царства шатана ў гэтым съвеце. Вынікам грэхападзення зьявілася як бы раздваенне чалавечасці асобы, ягоная адначасная прыналежнасць да съветаў фізычнага й духоўнага - і напачатку ў чалавеку спалучаеца служэныя абаім. Чалавек стаіць яшчэ на дзіцячай ступені разъвіцця й ня высьпеў дзеля съядомага выбару. Гэты выбар ён павінен зьдзейсніць самастойна, без усялякага прымусу звонку. Таму процістайленыя паняцці "Госпад" і "шатан" на гэтай стадыі яшчэ замглёнае, невыразнае - так, як, напрыклад, у выпадку з прарокам Валаамам.

Бог, што зьявіўся ноччу ў сыне Валааму й загадаў яму йсьці да Валака, ня ёсьць праўдзівым Богам, але ёсьць ліхім. Бог праўдзівы ўдзень паслаў Анёла заступіць дарогу Валааму. Ня можа быць супяречнасці ў Богу. Але як сказана пра зъяўленыне Валааму ўчачы нячыстага? "І прыйшоў Бог да Валаама ўночы" (Лікі 20, 22).

Аднак дваістасць гэтая доўга цягнуцца не магла. Чалавек набліжаецца да выбару. У кнізе Ева "бог ліхі" хоць і знаходзіцца яшчэ між сынамі Божымі, але названы сваім сапраўдным імем - шатан (Ев 1, 6). І дазваляе Госпад шатану спакусіць Ева дзеля палягчэння чалавеку выбару, дзеля спасціжэння чалавекам свае праўдзівасці сутнасці - у чым яна: ці ў хісткім съвеце матэрыяльным, што, нібы дым, растане ў нязнаную часіну, ці ў Богу - вытоку жыцьця й вечнасці, Каторы не пакідае чалавека ні ў якіх ягоных нягодах.

З выкупляльнаю ахвяраю Хрыста выбар гэты мусіць быць зроблены канчатковы. Сам Бог сыходзе на зямлю, каб узвесці чалавека на Нябесы. На зямлю ж маланкаю абрываеца ѹ шатан, каб адгэтуль адкрыта ўсёю сваёю моцаю перашкаджаць выкупляльнай місіі Хрыста. І, калі сапраўдная прычына бедстваў гэбрейскага народу была ў адыходзе ад запаветаў Божых, але раней гэтыя бедствы прайўляліся ў формах палітычнага змаганьня Ізраіля з варожымі яму дзяржавамі, дык ганеныні на хрысьціянаў носяць ужо выразны харахтар менавіта духоўнага змаганьня шатана супраць Бога. Аб'яўляеца праўда пра Бога. Хрыстос адкрывае нам, што Бог ёсьць Любоў. Аб'яўляеца праўда пра шатана й сэнс ягонага супрацьстаянья Богу.

Працяг будзе.

ЗЪ БЕЛАРУСКАЕ СКАРБОНКІ

Kazimir Sviajka

З НАРОДАМ ДЛЯ БОГА

Дарагі Чытачу! Ужо ты меў магчымасьць пазнаёміца зь вершамі беларускага паэта, публіцыста і асьветніка Казіміра Свяяка, постачь якога ў гісторыі нашае культуры вылучаеца сваім ахвярным і мэтанакіраваным служэньнем справе нацыянальнага адраджэння. Сферамі гэтага высокага духоўнага служэньня былі Рэлігія і Літаратура – абедзьве не аддзеленыя адна ад адной, але паяднаныя ідэяй Бога і Бацькаўшчыны.

Канстанцін Стаповіч (такое сапраўдане імя Казіміра Свяяка) дана адчуў сваё съятар-

скае пакліканыне і атрымаў адпаведную адукацию ў Віленскай духоўнай семінарыі. Зь вясны 1915 года ён ужо адпраўляў набажэнствы і адным зь першых сярод ксяндзоў пачаў прамаўляць у каталіцкіх сьвятынях па-беларуску, што зьбірала на яго казаньні таксама і праваслаўных. За гэта К. Свяяк цярпеў шмат пакутаў і перасъедаванняў з боку касьцельных уладаў, але тым ня менш съядома і са-мааддана працягваў распачатую справу, змагаючыся ня толькі з маральнымі і ідэалагічнымі перашкодамі, але і з невылечнаю хваробай – сухотамі, што заціскалі яго ўсё мацней і ўрэшце загасілі съвечачку ягонага жыцця на трыцаць шостым годзе.

Казімір Свяяк пасыпеў спраўдзіцца як Паэт, пакінуўшы па сабе чудоўную і цэласную кнігу вершаў "Мая ліра", але ж гэта, вядома, ня ўся свяякова паэтычная спадчына. Ён быў таксама аўтарам драматычных абрэзкоў, п'есаў, апавяданняў, публіцыстычных трактатаў і літаратуразнаўчых артыкулаў, у якіх выяўляліся рознабаковасць і бліск ягонага таленту, глыбіня веды і палымяная душа адраджэнца. Формулай съятарскай дзейнасці К. Свяяка былі слова: "З народам для Бога", што нарадзіліся ў ягонай душы як вынік унутранай палемікі з непрымальнай для яго ідэяй сацыялістаў, якія на грунце атэізму прамаўлялі: "Бяз Бога для народа".

Усьведамленыне ўласнага съятарскага паклікання і шчырае самаспапяляючае жаданыне служыць свайму Краю, свайму народу, які ён называў няйначай як зь вялікай літары, гарманічна і натуральна прывялі К. Свяяка да ідэі Уніі, да вызнаньня Уніі як нацыянальной рэлігіі беларусаў, што лучыла ў сабе лацінскі і грэцкі абрацы ў адной веры і па сутнасці ўзнаўляла адзінства Хрыстовай Царквы. К. Свяяк разумеў, наколькі істотна для культурна-гістарычнага і дзяржаўнага адраджэння Беларусі ідэя рэлігійнага аўяднання народу, разъдзеленага духоўна на дзіве часткі, бо падзел гэтых скроў вякі пасыпахова выкарыстоўваўся больш моцнымі суседзямі ў асіміляцыйных і палітычных мэтах. Жывы нацыянальны арганізм распадаўся і нішчыўся, Унія была яго выратаваннем, Унія была шляхам згоды і паразуменія.

Пасля чарговага лячэння ўзimu 1919-1920 гг. на курорце ў Закапаным, але не адчуваючы сябе дастаткова моцным для парапіяльной дзейнасці, К. Свяяк жыў нейкі час у вёсачы Падбродзьдзе, паводле ягонага выразу, як "абываталь вольнага паветра", дзе перапісаў абдуманы і ўчарнавіку выкананы крыху раней свой трактат "Унія на Беларусі". Фрагменты з гэтай працы друкаваліся ў 20-я гады ў віленскай беларускай хрысьціянскадэмакратычнай газэце "Крыніца", зь якой К. Свяяк пастаянна і плённа супрацоўнічаў. Якраз "Крыніца" на той час найбольш актыўна і па-адраджэнцку мэтанакіравана паширала сярод беларускага сялянства і інтэлігенцыі ідэі Уніі. Маём магчымасьць зараз пазнаёміць чябе, дарагі Чытачу, зь першай часткай гэтага трактату К. Свяяка "Адроджэнне Беларусі і Унія". Перадрук зроблены з аўтарскага лацінічнага рукапісу і, па магчымасці, захоўвае ўсе моўныя асаблівасці аўтэнтыку.

Барбара

КАЗІМІР СВАЯК

АДРОДЖАНЬНЕ БЕЛАРУСІ І УНІЯ

Адроджэнэ месціць ў сабе два элемены: мінулы і новы (той, што мае паўстаць разам з быўшым). Адроджэнэ знаемо матэрыяльнае і духоўнае, мысловое і маральнае. Тое і другое паўстае на грунце працы, а з працы пакаленіяў высновываецца культура. Аднаўленыне матэрыяльнае народу ёсьць падкладам да яго дабрабыту і яго тэхнічнага розвітку, каторы назавём цывілізацыяй. Вось падставовае адроджэнэ Беларусі ляжыць перш-наперш у спаўненыні вядомых задач эканамічных, як: 1) Прапорцыя ў валаданьні зямлЁй, або іншымі словамі – раздрабленыне вялізных абшараў зямлі на хутарныя гаспадарства.* 2) Праводарог водных і сухапутных для ажыўленыня зносін гандлёвых. 3) Утварэныне беларускай урадовасыці. 4) Заснаваныне школ эканамічных для культуры гаспадарства і промыслу, *etc.*

У гэтым кірунку пойдзе разгон руху беларускага, калі ён мае мэтаю россыцьвіт радзімай старонкі. Направа адносін гаспадарскіх краю – з натуры сваёй хлебаробнага – ёсьць першазначнай работай на дарозе да лепшае будучыны.

Але я не аб tym. Гаманіць я маю аб важным складніку культуры нашай бацькаўшчыны, каторы прыдаў ёй асобы характар у гісторыі і вытварыў шмат руху ідэйнага. Ня пройдзе бяз съледу ён і ў сучасным змаганьні за будучыну, бо хоць многа што змянілася ў жыцьці старонкі, аднак душа народу змяніцца не магла.

Я маю на мыслі Унію, або з'еднаньне Усходу з Заходам пад узглядам рэлігійнага съветагляду. Німа нам часу апісываць прычынаў, што стварылі разлад між народамі грэцкіх і лацінскіх абраадаў. Пакажам толькі, што самай важнай з іх была вось гэта. Народы ўсходнія падпалі пад кнут бізантыйскага абсалютызму, а той абсалютызм ня мог знясьці нікога над сабой, нават зусім праўнага ў хрысьціянстве духоўнага верхаводства папежа. І вось бачым, як, з аднаго боку заходняя Цэрква (рымская) праз сталецці змагаецца безупынна за сваю незалежнасць у справах веры, а з другога боку, усходняя (грэцкая) консэквэнта падпадае ўладзе царской, губляючы духоўную сваю сілу, а замыкаючыся ў перасаднай службітасці

* * *

* Аб tym, хто мае гэтага даканаць, ня можа быць мовы: воля самага грамадзянства.

для ўраду, каторы і стаецца запраўдным яе галавой.

Русіны аднак – назавём так Беларусаў з Украінцамі – былі той злучній, каторая вязала Усход з Заходам. Можа таму іх палажэнню географічнаму дзяякуючы, асьцярожныя яны былі прад цэзарапапізмам Усходу з адной, як і прад пісэўдарацыяналізмам Заходу з другой стараны. І таму відзім, што Русін у сваім рэлігійным съветаглядзе не паддаецца зразу перамозе Усходу, а з вялікай асьцярожнасцю лучыць стройны свой абраад усходні з глыбокім дорматам каталіцызму заходняга. Кіеўская Русь, з каторай былі ў частых зносінах беларускія плямёны Крывічан, Дрыгавічан і Радзімічан, прымае хрысьціянства з Грэцыі ўшчэ ў тым часе, калі Цэрква грэцкая была неразлучнаю з рымскай. Пазней толькі паддаецца яна разладу, хоць пробы ўтрымання еднасціці трывалі заўсёды, а ў 1439 годзе на саборы ў Флёрэнцыі Унія была зноў навязана і трymалася бы, калі б не захоплюючы ўплывы паўстаўшага ў тым часе маскоўскага цэзарызму. Цэнтрам змаганьня за з'еднаньне, наагул кажучы, былі землі Русінаў, так Беларусаў як Украінцаў, а найбольш выдатным фактом таго змаганьня быў сабор у Бярэсці (1596.). Ад таго часу спалучаны рэлігійна наш народ вельмі быстра развіваўся культурна, аж захланнасць польскага шляхочтва з аднаго боку, а маскоўскі цэнтралізм з другога, палажылі крэс яго рэлігійнаму і нацыянальному розвітку. Развой старога рэлігійнага пісьменства і наагул мастацтва прыпадае на 200 гадоў Уніі (1596 – 1795), то значыць на час, калі Беларус, з'яднаны рэлігійна, яскрава выражняўся не толькі нацыянальна з захоплюючымі яго дэзвёх сіл палітычных – Польшчы і Московіі.

Але можа не кождаму ясна, як і чаму змаганье для ідэі (а спецыяльна для ідэі рэлігійнай) развівае культуру мысловую.* Вось трэба ведаць, што рэлігія гэта справа жыцьця і съмерці. Раз бо прызнаўшы істнаванье Бога і душы, не можам быць лёгкадушнымі на тое, якіх дбае аб душу сваю, дзе і як моліцца. Нават тыя, хто прызнаюць веру справай прыватнай кождага чалавека, не могуць спакойна аб тэй

* * *

* Уважны чытач заўважыць лёгка, што слова "змаганье" бярэцца тут у значэнні спецыяльным і не нарушае засады талеранцыі, або паважанья пераконаń чужых.

справе гаварыць – як аб кождай іншай прыватнай справе. Жыцьцё вечнае, або да магільнай дошкі, жыцьцё ў злуцы з Богам, або ў вечным з Ім разладзе; бытаванье без канца, або вечная ністосьць, – справы гэты варушаць мыслі ўсіх людзей: або за, або проціў. Гэта "за" і "проціў" і будзіць змаганыне ідэі, а нет чалавека, каторы ў души сваёй маўляў бы: "Для мяне ўсё ройна – быць ці не быць". Прызнаўшы Бога як адвечнае Дабро, пакорымся Яму як прычыне ўсяго добра, і верым, што Огляд Ягоны кіруе ўсім прыгожа. Зло бачым у нашай волі свабоднай а да дрэннага нахілянай ад пачатку свайго істнаванья. Змагаем тады свае злыя парывы і жывём не столькі на карысць сваю, колькі для бліжняга, шануючы ў ім твор Божы. "Аддай цэзарэва – цэзару, а боскае – Богу", – кажа Хрыстос, т.з. што грамадзкага аддай грамадзе, а сябе – бо ты Божы абрэз – аддай Богу. Сябе ж іначай Богу аддаць нельга, як укладаючы так абычай свой, каб цэлае жыцьцё сваё было мілым Богу і людзям. Зразуменьне абавязку працы для бліжняга, злом пераможанага; тужлівасць за злучэннем з Богам, як мэтай апошняй разумнага жыцьця, – вось где істота рэлігіі, вось тайніца поступу цэлай людзкасці. А такім парадкам рэлігія асьвячae кожду справу чалавека, і з натуры свайгі уходзе да ўсіх твораў яго духа, значачы пячаткай або прыязыні для Бога, або няявісці. Прачытайце першу-лепшую кніжку, а ўбачыце, што аўтар хоча ці не, а мусіць паказаць свае пачуваньні адносна да рэлігіі: "за" або "проціў". Рэлігія, лучачы чалавека з засьветам, знаходзіцца натуральна ў кождай важкай справе людзкога бытаванья.

Выставам души кождага народа ёсьць пісьменства – літаратура. Кожды народ багатай культуры мае шмат твораў, так устных як запісанных, выражаючых аўтчынніцу ён думаў у глыбіні души сваёй. Вось калі глянем, памінаючы устныя творы, на нашу старую Беларусь, – то ўбачым, што яе тагачаснае пісьменства датычыць пераважна спраў веры і ляжыць у працах над утварэннем еднасці рэлігійнай Беларусаў усходняга і заходняга абраду.* I еднасць такая фактычна прышла бы, калі б не разбіла яе царская Расея, каторая – падобна да даўнейшай Польшчы – не прызнавала істнаваньня асобнага духа ў нашым народзе. Але ідэі вышынія мацней лучага людзей, аўтчынніцы кандалы пераможцы, а Огляд Прадвечны спрайляе ўрэшце троумф справядлівасці. Праз Русінаў пала шляхоцкая Польшча, праз Русінаў развялілася царская Расея, а на тым развале адхыла і Беларусь да новага жыцьця.* Раз'яднаная рэлігійна, зняможаная эканамічнай няволіяй, асіленая захоплюючым нацыяналізмам суседзяў, яна йшчэ можа "маладая ў

***

* Да таго старога пісьменства можна також заціць твор польскага вялікага прамоўцы Скарпі – "Абарона Берасьцейскага Сабору" – пісаны па-беларуску.

** Роля Русінаў (Украінцаў і Беларусаў) у гэтых двух сьветавых здарэннях дагэтуль мала брана была на ўвагу.

жылах". Традыцыя мінульых часоў замерла. Патомкі даўных правадыроў адпалі ад народу, а сам так званы "тутэйшы" ня ведае нат хто ён. Тымчасам спаць не парада, бо на векі прастаць можна долю сваю. Вялікі вось цяжар спаў на плечы сыноў беларускай вёскі – тых добрых сыноў і дочкаў, што пайшлі да галавы па розум і не прадалі справы чужынцам, съмела заяўляючы прад усім съветам права Беларуса да вольнага быту. Іншыя славянскія народы даўно ўжо кавалі сабе лепшую долю, мы цяпер толькі асьмеліліся ўзяць лёс свой у свае руки.

Забіў расеец у нас ідэю Уніі, каторая служыла злучніем не толькі рэлігійнай народу, але па часці і сацыяльнай. Але гэта не ўсё ѹшчэ. Палітыка маскоўская дачакала дзіўнога для сябе жніва. Назвала яна каталікоў беларускіх палякамі – і вось польшчына сталася мовай касыцёльнай усіх каталікоў на Беларусі. Народ наш каталіцызм і польскасць стаў браць за адно. Любіў каталіцызм цэлай душой, прывык і да польскасці касыцёла, уважаючы мову гэту (хоць яму чужую) за нешта бытцам съвятое а вышшае ад яго буднай гутаркі. Па веры ён нат гатоў называць сябе Палякам. "Хто ты?" – пытаюць "шкакі" з павету Сакольскага. "Я каталік – паляк". "Ну а мазуры – (тыя, што, як вы кажаце, родзяцца съляпымі) – яны хто?" "Яны? А чорт іх ведае", адказуе "тутэйшы" цёмны Русьняк*. І няхай жа вас не задзвіць гэта памешаньне. Было яно вызnaўкам таго адпору, які даў Беларус лацінскага абраду на захланнасць расейшчыны. Маскаль гвалтам пхай сваю мову і сваю казёншчыну ў рэлігійныя адносіны Беларусам праваслаўным і Беларусам каталіцкім. Усе гэтыя парадкі зрадзілі нам вялікую бяду, бо творчасць беларускай мыслі рэлігійнай затрымалася на час доўгі. Але ж будзе ўжо канец тэй мандроўцы Беларускай паняволі з Югу на Поўнач і з Заходу на Усход.* Адбыла Беларусь крыж і зайшла аж на Галгофу. Перастануць жа калікольве тузгача Беларусь як няволініцу: "Ты мая, ты мая". Пратрэвочы ўрэшці і сам Беларус і пакіне ту ю сумную, скрытую, безнадзейную раўнадушнасць прыбітай души. Ажыўлены, пазнае ён сілу маральнай каталіцызму – і то без таей сувязі з мовай чужой, але ў злучні таёмнасці сваёй чистай славянскай натуры з рацыянальным дагматызмам навукі Усясьветнай Цэрквы. І дасць ён нам новае мастацтва беларускай мыслі рэлігійнай. Збанкрутаваў культ сілы, гэта дзіця пістанцызму, збанкрутаваў культ кветызму, што забіў у Гішпаніна патрэбу духоўнай трудаўітасці, прапаў культ ураду (царэслаўе), – няхай жа зажыве славянскі уністыцызм, узяты

***

* Каталіцызм стаўся як бы манаполем польшчыны, і Беларусы рымскага абраду пісаліся ў Расеі Палякамі.

** Браў Беларус пугай па плячах ад Татара, Літвіна, Паляка і Расейца. Адтуль пайшлі вось якія выразы: 1) Такі чорт як татарын. 2) Каб ты ў Вільні горы капаў. 3) Дам у цэркvi за грахі, каб загінулі Ляхі. 4) З Маскалём дружы – каменъ за пазухай дзяржы.

ў рамы догмы вечнажывучага каталіцызму. А той здаровы містыцызм няхай мае сваё ўяўленыне ў славянскім абраадзе, каторы вырабіўся мнагалетній працай аў'яднаных Русінаў і выражацьме рэлігію волі і ўчыну.

Збратаўніе рэлігійнае Беларусаў – гэта Унія (еднасць) у навуцы веры, хоць у двух абраадах: славянскім і лацінскім.* Ідэя аднай бацькаўшчыны Беларусі спалучае народ целам, Унія злучае душу народу, – а так будзе ён tym жывым арганізмам, для паўстання катрага калісці праліў кроў съв. Йозаф Кунцэвіч (1623). Заўсёды найбольшим жахам у нас прад Уніяй быў страх вынарадоўлення на карысць Польшчы, прычым гэта вынарадоўлене аблудна называна лацінізацыяй. Але, здаецца, тыя часы ўжо мінулі, калі рэлігію ўжывалі для дэнацыяналізацыі. Палякам тут можна шмат закінуць, але маскалём яшчэ больш. Першыя сваю захланнасць сформулявалі выражэннем: "Natione Polonus, gente Ruthenus" (Русін родам з нацыі Паляк мае значыць). Другія – зусім знаць ня хочуць самабытнасці Русіна. Тыя толькі ўвадзілі мову сваю да уніяцкіх цэркваў, гэтыя скасавалі камплетна Унію, а з расейшчынай наваліліся на лацінскія касцёлы. Што ж Беларус меў рабіць? Адны рынулі у праваслаўе, другія, як вядома, прыліпі да польшчыны, ратуючы сваю каталіцкасць. Звольна звыкліся людцы з гэтым анармальным станам, хоць – дамо ім чэсьць – у змаганыні за еднасць далі такожа мучанікаў – уніятаў. Каб жа кроў іх бязвінная чистая выслужыла сучасным Беларусам съвятое аў'еднаныне! Сумнай гісторияй павучаны, то цяпер будуць яны мудрымі. Но прэ на нас таксама сіла нячыстая ўсіх старон. Адны ўвахаюць рэлігію за рэч добрую толькі да змацненія ў "людзе" так званага патрыятызму; другія хочуць заступіць яе рознымі падробкамі рэлігіі, як культам гонару, этыкай безконфесійнай; трэція ўрэшце (найгоршыя) лічаць яе перажыткам. Усе гэты мары выстаўляюць свае агідныя рукі, каб ухапіць і згвалтаваць ідэі Уніі. Апроч таго з Усходу пасуваеца зблуканы дух даўнейшага цэзарызму – рэлігійная анархія. Няхай жа вольная самабытная Беларусь маце свайго духа, лучачы брата праваслаўнага і каталіка ў адзін народ, веры ў Бога адной, Цэрквы Хрыстовай адной – дзе ўсе народы роўны і вольны.

Змаганыне за съветагляд дае шмат твораў у кождай галіне жыцця. Новае наша пісьменства агулам убогае, а ўжо спецыяльнае рэлігійнае. Маем шляхоцка-народнае пісьменства Баршчэўскага і Марцінкевіча, маем дэмократычна-ідэйную літаратуру найнавейшых пісьменьнікаў, але з творамі рэлігійнай мыслі лепей нам схаваціся. Народ наш, праўду кажучы, мо і не вытварыў ані песні чыста рэлігійнай, ані легенды. Так чужа мова скруціла лёт яго фантазіі! Сыпевы душы павінны выслаў-

***

* Або рымскім і грэцкім, еслі каму так да спадобы.

ляцца ў роднай мове, каторай дэіця шчабечыць на каленках сваёй маці. Тады адчуваюць нашы найбольш съвежы, а ўява жыва, і тут ляжыць прычына, што роднай мовы не можна пазабыці, а гаварыць і пісаць у ёй найлягчэй, бо яна плыве негдзе з-пад сэрца. Вось у нас поэзія рэлігійная не істнует і не зродзіцца, пакуль мы не значом маліціся па беларуску.

"Змаганыне за рэлігійнае аў'еднаныне Беларусі дасыць цэлу галуж літаратуры, літаратуры разбираючай справы вагі найвышэйшай. Можна тут паказаць прыклады з гісторыі народаў, дзе змаганыне ідэі рэлігійных дало вялікі ўзрост культуры мысловай. Так век ХVI быў стацельцем россыцвіту літаратуры польскай пад навевам новых думак (асабліва ў справе веры) з Заходу. Змаганыне з протэстантызмам у сваім часе дужа ажывіла і нашу старонку. Прылучылася сюды йшчэ справа Уніі, і вось тады гэта заснавана было шмат друкарняў на землях Беларусі, бо ажывілася праца мыслі. Праўда, што ў tym часе многа дзеялася і благога праз фанатызм дрэнных людзей. Гэта любяць нашы ворагі класыці на адказ каталіцызму. Але ведама ўсім, што праўдзівая вера са съляпым фанатызмам нічога супольнага не мае. Адным словам, хацелася бы мне памагчы збудзіць рух на ніве рэлігійнай Беларусі, бо веру, што ён даў бы яе сынам сваё аблічча і змацаваў бы – праз Унію – сілы душы іх. Ідэя вялікая, съветазарная – tym труднейшая да спаўнення, што мала хто яе разумее. Але яна ўсё пераможа. Вось вам слова Хрыста-Бога: "Прышоў Я па тое на съвет, каб пусціц агонь, а чаго ж больш хачу як таго, каб ён загарэўся". Агонь, мілья, гэта съвятое аў'еднаныне ў любові Христовай, што выпалівае з душы бруд нячавісці і разладу. Яно будзе гарэць!

Вельмі цікайнае з'яўленыне, што Расейцы ў дзеякіх сферах хіляцца да каталіцка-лацінскага абрааду. Вялікае пытаныне, ці каталіцка-славянскі абраад утрымаецца ў Расеі. Рэч – на маю думку – простая: ідэю Уніі разъвівалі Русіны, а не Расейцы, і дзеля таго яна там не можа запусціць глыбшага карэньня, падчас калі між Украінцамі – ў часах апошніх – дачакала яна нат значнага маральнага пашырэння. З другога боку, здаецца, што і Польшчы не мае вялікай ахвоты пропаганды Уніі, бо перастала ўжо гэта даўнейшая "хлопска вяра" месьць спецыяльную закваску, каторая была патрэбна палітыцы*. Так гісторыя як і сучаснае палажэнне вучыць нас глядзець на Унію зусім іншымі вачымі, чым нашы суседзі. Іх сучасная псыхіка прымушае нас паддзяржаць Унію як нацыянальную веру Русінаў.

Але хацелі б некаторыя бязверцы асіліць ідэі рэлігіі праз аддзел варожы Цэркви ад грамадз-

* Справу Уніі Польшча даўно ўжо ўпусціла, не прызнаўшы Русіну за палітычна раўнаправны народ. Так званае вялікае пасольства Польшчы на Усходзе хутчэй адносіцца да запасу зямлі як да Уніі. Для гэтай справы цэнтралізм шкодзіць роўна варшаўскі як маскоўскі.

кага жыцьця і санкцыю атэізму (бязверства). З вышэй сказанаага можам лёгка ацаніць гэту работу і знайсыці яе жарало. Добра табе, паночку, і карысьне быць безрэлігійным: маеш свабоду. Пазволь жа і нам быць свабоднымі і развязаць справу веры як падабаецца. Рэлігійная суспольнасьць злучаеца без прымусу, сілай самай ідэі, або ласкі Святога Духа. Хто не жыве паводле яе наказаў, тым самым знаходзіцца ўжо за межамі духовага грамадзянства. І наадварот, хто нават ня пішицца ў лічбу гэтай суспольнасьці, а ёсьць чалавекам добраі волі, прайдзівай справядлівасці, тым самым належыць душой да Цэрквы Хрыстовай. Аднак для цывітучага розвітку рэлігіі патрэбна вольная арганізацыя веруючых. А выкідаючы рэлігію з грамадзкага жыцьця як нешта лішняе, запраўды адбіраем яму канечную для поступу маральнаага свабоду. Чалавек – бо істота грамадзкая і рэлігійная (анімал рэлігіозум) – і рэлігія з жыцьцём грамадзкім павінна існуіць у дружнай пары. Штобольш скажу, кожды добры грамадзянін павінен дужа успамагаць справу веры, бо яна ёсьць той магутнай сілай, што найтайнейшымі і наймацнейшымі вузламі звязуе грамадзянства ў адно цэлае. Павінен ты, браце, добра цяміць тую малітву Хрыстову на першай літургіі: "Каб усе былі адно", і ніколі ня ўпасыці ў слабасць, уважаючы, як блага людзі робяць. "Майце надзею" – вучыў Хрыстос – "Я перамог сьвет" (Еван. сув. Яна).

Такім вось чынам дайшлі мы да выснаву, што Беларусі патрэба не толькі грамадзкай унії-еднасьці, але також Уніі рэлігійнай. Мімаходам скажу не дакаючы, што рух да Уніі павінен зачацца ад інтэлігентнай моладзі, бо люд "просты" знае дзіве толькі веры: польскую і рускую (праваслаўную). Каталіцызм абрауду славянскага або вышаў ужо яму з памяці, або ён да яго не дарос. Так пачатак з гары: кожды культурны Беларус мае быць прыхільнікам Уніі, еслі ўжо проста не уніятам.

З колішніяй буйнасьці, паборанай праз агідную палітыку беларускіх апекуноў, асталіся толькі крошкі рэлігійнага жыцьця займаючага нас характару. Традыцыя аднак адживала яшчэ перад вайной – катарая такі аграмадны пераварот на цэлай Беларусі ўчыніла – адживала, паміма небывалых перашкод для культуры беларускай. Дзеля даказу маёй мыслі цытую апіс беларускай парафіі Хващчоўкі з Магілеўшчыны. Парафія гэта лацінскага абрауду, але знаючы яе патомкі і тых Беларусаў, што калісьці з прымусу пакінуўшы Унію, пачувалі агіду да казёншчыны. Які велізарны пад'ём духа чуе падарожны ў ра палянай пустыні, калі зняможаны смагай убачыць здалёку цену лесу – оазу!.. Такое ж пачуцьце перажываў я, прыяджаючы да Хващчоўкі. Кругом зніштажэнне, упад рэлігіі, вынарадоўлене. А тут адпачывае чалавек... Як цывітучая оаза між другімі парафіямі выглядае Хващчоўка. Пераняслася ўсе буры і поўная веры гарачай асталася.

Стройны касыцёл, найвялікшы на Беларусі, ёсьць асяродкам парафіі. Вакол яго разселася дзевяць вёсак каталіцкіх. Кругом гавораць

чыстай мовай беларускай. Айцы Езуіты калісці далажылі вялікай працы, каб Беларус не страціў сваёй мовы. Выдалі яны беларускі катэхізм, наручалі па-беларуску, вучылі песьняў. І цяпер яшчэ кожды ўмее сьпіваці: "Ах мой Божа, веру Табе. Ва ўсё веру дзеля Цябе". Глыбокае ўражанье бывае, калі вялізная грамада людзю запяе гэту песьню съвятам, а пекная мелодыя запаўняе цэметар, съвятыню і аколіцы. Хващчоўка так добра перахавала свой беларускі характар, што сялянцы дагэтуль убіраюцца ў строі народны. Люд тутэйшы аказаў дзіўную да веры прывязначасць. Ніякія беды не трафілі перамагчы яго. У суседстве знаюць парапі, змяняючы гаспадары касыцёлаў, або пусьцеюцы тыя з недахвату пабожнасьці. Палі так Дудаковічы, Бялынічы, Княжычы, а Хващчоўка істнует у пабожнасьці і паслушнасьці боскаму праву. "Цераз нашы трупы да касыцёла хіба пойдзеш!" – адказалі хващчавяні грамадой іспраўніку, калі той прыехаў адбіраць ім съвятыню. І сягоння яшчэ ня зменышлася гэта любоў да касыцёла. Ідуць туды ахвотна, а не чуваць між імі жыцьця распуснага, немаральнага.

Многа пробашчаў вучылі тутка народ па беларуску і так патрафілі прывязаць да веры людзю, што гатовы былі для яе ўсё ўчыніці. Вялікія съвяты – фэсты збіраюць у Хващчоўку цэлія грамады Беларусаў, нават з мейсці далёкіх – бо далёка разышлася слава Дзевы Марыі Хващчоўскай. (З выдавецтва "Naše kościoły").

Трэба толькі ад сябе прыдаць, што пры гэтых зборах былі даўней і браты уніяты, бо Беларусы тады былі – веры і Цэрквы адной, а ѹшчэ біскуп Ізыдор мітрапаліт Кіеўскі і цэлай Русі поспля падарожы на Флёрэнцкі Сабор пісаў так да уніятаў: "Заклинаю вас на Госпада нашага Езуса Хрыста, каб не было між вами і лацінскімі каталікамі ніякага раздзелу. – Уніяты, катарыя ў краях лацінскіх прабываюць або маюць блізка касыцёл лацінскі, няхай бяруць удзел у імшы съвятоі, так, якбы ў сваёй съвятыні; няхай сабе і спавяданіца ў ксяндзоў лацінскіх і з рук іх Цела Госпада прымяюць. Таксама і лаціннікі павінны учащаць да цэркvaў уніяцкіх, слухаць Літургіі съвятыі і з верай неабмыльнай чэсьцю аддаваць Целу Госпада Ісуса Хрыста, – бо ўсё роўна, ці яно консэкраўана съвяшчэннікам грэцкага абрауду на хлебе кващеным, ці ксяндзом лацінскім на прэсным... Лаціннікі таксама няхай спавяданіца ў ксяндзоў грэцкага абрауду і ад іх прымяюць съв. Камунію, бо ўсё роўна, у якім абраудзе прымяюць" (Ateneum).

І хацелася б тут пацешыцца словамі съвятоі Йозафата ў лісьце да Льва Сапегі: "Есьмо пэўнымі, што Магучы Бог гэтаму дзелу (Уніі) багаславіці будзе аж да канчатку і кожную перапону ўсуне, без ніякай шкоды для аў'еднаўнія, а нават яшчэ з пацехай духоўнай для з'еднаных". А мітрапаліт Ізыдор яшчэ па Флёрэнцкім Саборы пісаў так да уніятаў: "Няхай жа так станеца, бо гледзячы на ўпадак съвятога дзела, не адзін сумніўся. Мо і нашаму народу суджана даказаць, што кроў мучанікаў не згіне: будзе яна "сіменьням веруючых".

Малюнкі Андруся Пашняка

ЛЯХІ да СУМОЎЯ

Эрнст САБІЛА

беларускі пратэстанцкі сьвятар

Слова Божае і мы

”Ерузалім, Ерузалім, забойца прарокаў, каменымі пабіваючы пасланых да цябе! Колькі разоў хацеў Я сабраць дзяцей тваіх, як птушка зьбірае птушанята сваіх пад крылы, і вы не захацелі. Вось жа астанецца вам дом ваш пусты” (Мацьвея 23, 37-38).

Тугою і болем заходзіцца сэрца, калі запынішся на гэтых словах Хрыста. Той, Хто выбраў Сабе народ з нашчадкаў патрыярхаў, тысячи гадоў насыў яго на руках, як дзіця, аказваўся у гэтага народу часыцей непрызнаным, альбо прызнаным няшчыра, чым ушанаваным. Прарокі, якіх пасылаў Ён дзеля навярнення народу на шлях праўды і жыцьця, ”былі каменіямі пабіваныя, расьпіловываныя, мучаныя, паміралі ад мяча, туляліся ў гавечых і асьліных скурах, церпячы нэнду, гора, нягоды (іх увесь сьвет ня быў варты), бадзяліся па пустынях і горах, па пячорах і шчылінах зямлі” (Жыд. 11, 37-38). І ўсё гэта рабілася сьвятарамі і старшынствуючым саслоўем. Сэрцы іх не напаўняліся жаданьнем выкананць адзіна добрыя і жыцьцядайныя загады Божыя, але перапаўняліся эгаізмам і пыхай паходжання адных ад Аарона, другіх ад Аўраама. Замест таго, каб трymацца чыстага Слова Божага ды выпраўляць сябе па Ім, яны прыдумвалі ”...запаведзь на запаведзь..., правіла на правіла... тут трошкі, ды там трошкі...” (Ісаія 28, 13).

Усё гэта зводзілася да падмены запаведзяй Божых наказамі чалавечымі. ”Ён жа, адказваючы, казаў ім: добра прарочыў аб вас, крывадушных, Ісаія, калі пісаў: людзі гэтыя паважаюць Мяне вуснамі, а сэрцы іх далёка ад Мяне. Але дарма пакланяюцца Мне, навучаючы навук і запаведзяй чалавечых. Бо вы, пакідаючы прыказаныне Божае, трymаецца наказу чалавечага...” (Марк 7, 6-8).

Такое адбываеца ў чалавеку альбо для самаапраўдання ў грахох, альбо каб паказацца перад людзьмі занадта сьвятым. Гэта прывяло і да ўтварэння ў адзіным народзе Божым, пры адной сьвятыні і ахвярніку, розных рэлігійных груповак са сваімі наказамі.

Хрыстос, як Творца чалавека, даў чалавеку вольны выбор, але, будучы Богам любові, ужываў шмат дзіўных выхаваўчых сродкаў, каб сьвятары і народ съведама і добрахвотна выбіralі шлях праўды і жыцьця, але ”і вы не захацелі”. Тады Хрыстос зьнішчыў усе іхныя грахі сваёй ахвярай, а яны не захацелі і гэтага.

Што ж навучальнае ў гэтай гісторыі для кожнага з нас, як чалавека і як нацы?

Ды ўсё. Апостол Павел піша, што ”гэта былі прыклады для нас, каб мы не пажадалі благога, як пажадалі яны. Усё гэта сталася ім, як прыклады, і апісана на навуку нам...” (1 Кар. 10, 6, 11).

Ці пайшла на карысць Хрысьціянству навука мінулых вякоў? Калі так, то чаму Апосталу, паслья заснавання царквы, ізноў прыходзіцца вяртацца да настаўлення ў пачатках веравучэння?

”Дык я, вязень у Госпадзе, малю вас паступаць ластойна закліку, якім вы пакліканы, з усенькай мудрасцяй пакоры і ціхасцяй, з дойгаяцярплівасцяй, церпячы адзін аднаго ў любові, стараючыся захаваць еднасць духу ў саюзе міру. Адно цела і адзін дух, як вы і пакліканы да аднае надзеі вашага заклікання: Адзін Госпад, адна вера, адно хрышчэнне, Адзін Бог і Айцец усіх, які над усімі, і праз усіх, і ўва ўсіх нас” (Эфес. 4, 1-6).

Сардэчная трывога Апостала пераходзіць у лісьце да Філіпянаў у вялікі баль: ”Бо многія, пра якіх я часта гаварыў вам, а цяпер і са съязьмі кажу, паступаюць, як ворагі Хрыстовага кръжа...” (Філіп. 3, 18). Плача ня толькі Апостал. Гледзячы на народ Божы тагачасны і бачучы ў ім народ Божы будучых вякоў, плача Хрыстос. (Лука 19, 41-42).

Што ж можа выклікаць, акрамя сълёз, фармальная прыналежнасць да Хрысьціянства ”...ты маеш імя, быццам жывеш, ды ты мёртвы” (Адкр. 3, 1)), міжканфесійная варожасць, якая абышлася многім народам ў вяліке гора, а для беларусаў прывяла ледзь не да зынкнення нацы.

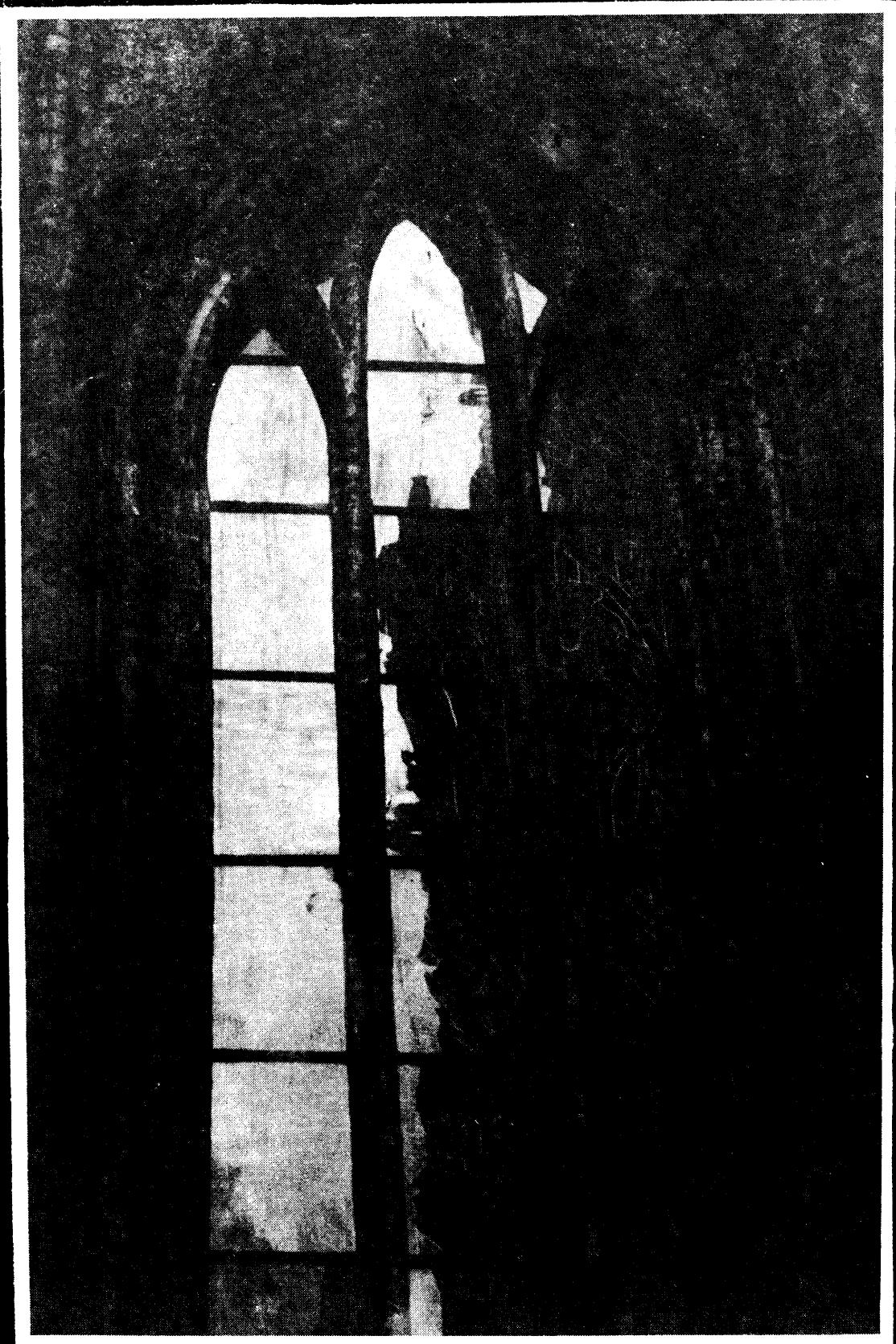
А што прапануе Бог?

Як кожнаму паасобку, так і ўсёй нацы: адварніцеся ад бажкоў, апранутых у чалавечыя наказы (Язэкіль 14, 6), але ”да Мяне павярніцеся і будзеце збаўлены, усе канцы зямлі, бо Я Бог, і няма іншага” (Ісаія 45, 22).

Малюнак Алены Ткачовай

Фота Алеся Угляніцы ►

Над Барыкайчынай сүлкай і прыгожай,
Закарбанай чарал жетаргii,
Приасочні Аслік свой съветлы, Божа!
Праліся ў душы тайнаі Літургii...
Барбара Рись

ЛІТУРГІЧНЫ ГОД

Пётра Смык

АЛЯНДАРНАЯ УНІЯ НА БЕЛАРУСІ: ЦІ МАГЧЫМАЯ ЯНА КАЛІ-НЕБУДЗЬ?

Разам з працэсам аднаўленыня на Беларусі нацыянальнае супольнасцьці, усё больш пякучым робіцца пытаньне аб адзіным хрысьціянскім календары. Вядома, што найлепш арганізуе этнічную съядомасцьць літургічны год, кругабег якога дазваляе містычна суперажываць падзеі, што вызначаюць сутнасць Хрысьцінства, разам, супольна, адчуваць еднасцьць зь сябрамі, родзічамі, дзядамі... Аднак гістарычныя абставіны падзялілі наш народ на дзве часткі: адных жывуць паводле гэтак званага Грыгар'янска-га, другія – паводле гэтак званага Юльянскага часайспрэманья. Сталася так, што пэўныя каліндарныя ўмоўнасці зъяўляюцца цяпер значна перашкода для кансалідацыі беларускага этнасу. Калі ж не ўсталюецца трывалае нацыянальнае адзінства, будучыня Беларусі будзе ўлічыцца вельмі няпэўнай. Таму варта задумацца, як можа быць праведзена каліндарная царкоўная рэформа на Беларусі ва ўмовах ейнага палітычнага і канфесійнага сувэрэнітэту.

Гэтая праблема ня толькі беларуская. Шмат якія краіны прыйшли праз гэта альбо яшчэ зьбіраюцца вырашаць каліндарную калізью ў межах поліканфесійнае дзяржавы. Вось што, напрыклад, думае адносна разьбежнасці ў съяткаваныні Христовага Нараджэння ў Літоўскай дзяржаве Архібіскуп Праваслаўнае Царквы уладыка Хрызастом:

“Паводле Юльянскага календару съяткуюць Хрыс-тавое Нараджэнне толькі Расійская, Ерусалімская ды Сэрбская Праваслаўная Цэрквы. Усе іншыя аўтакефальныя праваслаўные цэрквы, а іх цяпер 15, съяткуюць Божае Нараджэнне разам з каталікамі. Я лічу, што калісці і мы (маецца на ўвазе будучая “Літоўская Праваслаўная Царква” – П. С.) таксама далучымся да ўсіх. Урэшце, гэта і ня ёсьць такім важлівым, калі съяткаваць. Найважней тое, што мы верым і вызнаем адзінага Хрыста”.

Выказваныне ўладыкі Хрызастома цалкам адпавядае дзвюм прапановам, высунутым да Усеправаслаўнага Сабора, падрыхтоўка да якога вядзеца з 1961 году:

1) съяткаваць (усім праваслаўным) Вялікдзень у адзін пэўны дзень паводле Грыгар'янскага календару;

2) съяткаваць Вялікдзень адпаведна Нікейскім устанаўленыням, аднак паводле Грыгар'янскага календару, прыдаючы пры гэтым памяцям “раўнадзенства” і “поўна” літаральны астронамічны сэнс.

Такім чынам, праз нейкі час Усеправаслаўны Сабор, магчыма, вырашыць, што ўсе праваслаўныя цэрквы могуць съяткаваць Пасху разам з каталікамі, тады для нас, беларусаў, пытанье вырашыцца вельмі проста, і нарэшце Уваскрошаныне Христове мы будзем перажываць усе разам.

Аднак радасць ад гэтага значна памяншаецца, калі пачынаем разважаць лагічна. Па-першое, як вядома, Беларуская Праваслаўная Царква сёняня яшчэ не аўтакефальная, каб прыняць самастойнае рашэнне без узгадненія з Сынодам Расійскага Праваслаўнае Царквы. А РПЦ, як вынікае з апошніх публікацыяў Маскоўскай Патрыярхіі, зусім не зьбіраеца падпарадкоўвацца ў гэтым пункце Усеправаслаўнаму Сабору (гл., напр., газ. “Православное чтение” № 6, 1990 г.), лічучы, што праваслаўную съядомасцьць ды наогул чысьціню Праваслаўя можа захаваць толькі Юльянскасе часалічэнне і Александрыйская Пасхалія. І ёсё ж гэты стан не такі безвыходны для нас, калі ўзгадаць рашэнне Съявшэннага Сынода РПЦ 1967 году: “Калі ўзяць пад увагу практику Старожытнае Царквы, калі Усход і Захад (Рым і азыйскія біскупы) съяткавалі Пасху па-рознаму, захоўваючы пры гэтым поўнае малітова-на-кананічнае сумоё паміж сабою, калі ўзяць пад увагу

вопыт Праваслаўнае Фінскага Царквы і нашых прыходаў у Галінды, а таксама выключнае становішча прыхажанаў храма Уваскрошання Христовага сярод іншаслаўнага съвету, дазволіць праваслаўным прыхажанам, якія жывуць у Швэціярый і знаходзяцца ў юрысдыкцыі Маскоўскай Патрыярхіі, адпраўляць нерухомыя съяты і съяты Пасхальнага кола паводле новага (г. зн. Грыгар'янскага – П. С.) стылю” (“Журнал Московской Патриархии”, 1967, № 8, ст.1). З гэтае пастановы вынікае вельмі заманлівая прапазыцыя: варта толькі Беларускай Праваслаўнай Царкве адчуць унутраныя законы гістарычнага лёсу народу, якому яна служыць, як натуральна вынікае для яе неабходнасць зъяўніцца да Сынода РПЦ па ласку дазволіць ёй, як і іншым дачком РПЦ – Галінскай, Фінскай, Швэціярскай –, адпраўляць увесі съяточны круг па Заходне-Эўрапейскаму часалічэнню. Безумоўна, акт пераходу на новы літургічны стыль на Беларусі ня можа адбыцца гвалтоўна і прысьпешліва, што было б зусім не па-Царкоўнаму. Але шляхі да еднасці, якая так неабходна цяпер беларускаму народу, павінны шукаць і Клір, і міране.

Спадзеючыся на ласку РПЦ, ня будзем забывацца, што для яе пераход на новы стыль – гэта зусім іншае, чымсі для нас. Ведама, наколькі вострым гэтае пытаныне было ў Расеі XIX ст., калі цар Мікалай I наклаў забарону на выносу Спеціяльнага Камітэту пры Расейскай Акадэміі навук 1829-30 г. аб метазгоднасці пераходу на Грыгар'янскі стыль у грамадzkім і царкоўным жыцці. Былі падобныя спробы ў Расеі ў 1860, 1863, 1864 гадох, але ёсё безвынікова. Нарэшце Канстанцінопальская нарада шэрагу Праваслаўных Цэрквей у 1923 годзе ўхваліла рэформу царкоўнага календару, якая прадугледжвала:

а) пераход ад Юльянскага (старастылёвага) календару да “выпраўленага Юльянскага”, выключаюшы зь ліку 13 дзён, што назыбаліся з часу Нікейскага Сабору;

б) выкарыстаныне для вызначэння пасхальнай поўні (і вясновага раўнадзенства) сапраўдныя астронамічныя дадзеныя для Ерусалімскага мэрыдыяна” (Проф. Т. Събев. Цырковно календарніят въпрос. Синодальнае издаўніцтво. Софія, 1968, с.33-35).

Але гэту пастанову РПЦ не падтрымала, і, больш таго, у згаданым выданні Маскоўскай Патрыярхіі ўжо ў 1990 г. адносна Канстанцінопальскай нарады 1923 г. адзначаецца, што: “Юльянскі каліндар і Александрыйская Пасхалія, якія разам яўляюць сабою “Вялікі Індыкцыён” візантыйцаў ці “Съястватворнае Кола” рускіх пасхалістай, – гэта інструмент непераўзыходзячага супадзяздя, дасканаласці і прастаты”. На думку аўтара артыкула “Літургічны час хрысьціянскай культуры” А.Н.Зялінскага, Праваслаўны Цэнтр Канстанцінопальскага Патрыярхата, працягваючы лінію “расколніцкае” Канстанцінопальскай нарады 1923 г., канчатково здраджае думкам “рускіх пасхалістай” і вядзе да “каліндарнае унії” з каталікамі. А гэта для РПЦ анік не магчыма ўявіць.

Зусім інакш выглядае, калі на справу календару глядзець вачыма праваслаўнага беларуса, які ведае сваю гісторыю і не ідэнтыфікую сябе з традыцыйнай Расейскага Праваслаўя. Гэта, дарэчы, выдатна праглядаецца ў артыкуле “Кананічныя нормы праваслаўнай пасхаліі і праблема датаваныя Пасхі ва ўмовах нашага часу” прафэсара Маскоўскай Духоўнае Акадэміі Дзымітрыя Пятровіча Агіцкага*, што быў надрукаваны ў “Богословских трудах” (№ 7, 1971, М.).

* Агіцкі (Огіцкі) Дзымітры Пятровіч – прафэсар Маскоўскай Духоўнай Акадэміі, нар. 26.X.1908 г. у сям'і вясковага съявитара Гродзенскай епархіі. Сярэдн. адукацыю атрымаў у Віленскай дзеяўніцкай духоўнай семінарыі. З 1927 да 1931 г. – студэнт

Дык вось, наш зямляк, прафэсар безумоўна беларускае ментальнасць, ва ўзгаданым артыкуле цалкам здымае аргументацыю вышэйназванага А.Зелінскага, які абгрунтуваў кананічнасць і чысьціню Юльлянскага літургічнага году пастановаю Нікейскага Сабору 325 году:

“...3 часоў Нікейскага Сабору (325 г.) Царква карысталася ў сваёй богаслужбай практицы адзінаю сістэмама вылічэння часу... Гэты механізм рэгуляцыі сакральнага часу ягоныя вынаходнікі стварылі настолькі дасканалым і ўстойлівым, што да 1582 году ён злучаў хрысьціянскі Захад і Усход адзіным каляндарна-літургічным мастом... і Апостальская пастановы ды Правілы Анціхайскага Сабору, якія забаранялі сутыкненны Пасхі новазапаветнае (хрысьціянскае) і старазапаветнае (юдэйскае), і якія былі зацверджаны У і УІ Усяленскім Саборамі, прызнавалі гэтую гісторыка-містэрыйяльную пасъядоўнасць нерухомаю на ўсе часы”.

Інакш кажучы, болей за ўсё турбую сучасную багаслоўскую думку расейскага Праваслаўя тое, што Пасха, калі прытырмлівачца Грыгар’янскага стылю, можа супадаць зь юдэйскім Вялікаднем. А ўстаноўка на тое, каб правесыці трывалую мяжу паміж праваслаўем Пасхай і юдэйскаю, абронтоўваецца пастановамі Нікейскага, Анціхайскага Сабораў і Апостальскімі пасланнямі.

А вось што піша на гэты конт наш зямляк праф. Агіцкі:

“Нікейскаса пастановаўленыне пра Пасху не дайшло да нас. У гэтым галоўная прычына блытаніны ў выказваннях аб кананічных нормах пасхаліі. І, адпаведна, ніякага правіла, – піша ён далей, – аб tym, каб сьвяткаваць Пасху толькі пасъяля юдэйскае, там не было. ”Ды і наогул, чаму супадзеньне хрысьціянскага і юдэйскага Вялікадня немагчымае? Ці не таму, быццам бы, што хрысьціянская Пасха можа “апаганіцца” праз дотык зь юдэйскаю? Альбо можа пасъядоўнасць Эвангельскага падання аб tym, што спярша была Пасха юдэйская 14 нісана (гэта цяпер пятніца перад Вялікаднем – П.С.), а потым ужо Уваскрошанье Гасподніе. Але ж вядома, што Цэрквам, якія прынялі Нікейскія пастановы, зусім не замінала сьвяткаваць Пасху

правасл. багасл. аддзелу Варшаўскага ўн-ту. У 1932 г. там жа за досьлед на тэму “Гісторычны агляд складу праваслаўных багаслужбай апошніх трох дзеён Страснай сядміцы” атрымаў ступень магістра праваслаўнае тэалогіі. З 1932 да 1939 г. – выкладчык Віленскай духоўн. сэмінарыі, адначасова (1932-34г.) студэнт філалагічнага факультету Віленскага ўн-ту. У 1939-47 г. працаў у школах г. Шчучына, Гродзенскай вобл. Пасъяля адкрыцця Менскай духоўн. сэмінарыі – два гады працаў ў ёй настаўнікам. З 1951 да 1960г. – выкладчык, а з 1953 да 1960 г. – таксама інспектар Студрапольскага духоўн. сэмінарыі. З 1960 да 1963 выкладае ў Менскай духоўн. сэмінарыі, у 1963 г. запрошаны для чытання лекцыяў аб сучасным каталіцтве ў толькі адкрытай асьпірантуры пры МДА. З 1965 г. – выкладчык Маск. духоўн. сэмінарыі і Акадэміі, з 1966г. – дацэнт, у 1970 г. за курс лекцыяў “Рымска-Каталіцкая Царква” атрымаў ступень магістра багаслоўя.

У адзін дзень зь юдэямі (з 14 на 15 нісана) і пасъяля Нікейскага Сабору – у 328, 343, 347, 370, 394 гадох і ў больш познія часы (апошні раз у 783 годзе) (“Богословские труды” т. 7, ст. 206).

Высьвятаеца, такім чынам, што ў праваслаўным багаслоўскім асяроддзі Рәсей, паводле думак Д.П.Агіцкага, зусім “недакладная высновы аб сэнсе кананічных прадпісанняў пра час сьвяткавання Пасхі” (ст. 205). “У якім бы становішчы, – іранічна пытаецца ён, – апынулася хрысьціяне, каб, напрыклад, цяпер юдэі зъмянілі сваю пасхалію ды наблізілі б сваё датаванье Пасхі да нашага, – ці не давялося б тады нам “уцякаць” ад іх са сваімі датамі і адпаведна пераглядаць сваю пасхалію?” (ст. 206).

А вось згаданы А.Н.Зялінскі іншага меркавання на гэты конт. Перайшоўшы на Грыгар’янскі стыль, каталікі парушылі пасъядоўнасць Вялікаднёй хрысьціянскага і юдэйскага за перыяд з 1888 да 1988 году ажно 19 разоў, бо менавіта столькі разоў каталіцкая Пасха надыходзіла раней за юдэйскую і 4 разы зь ёю супадала (значыць, “апаганьвалася”? – П.С.)

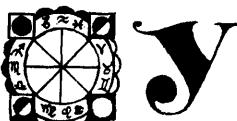
Такім чынам, зробім з усяго сказанага пэўныя высновы адносна беларускае “каляндарнае уніі”.

1. Сучасныя багасловы РПЦ съцвярджаюць, што “ісціннасць Александрыйскае пасхаліі зас্বедчана саборным вопытам амаль 2000 гадоў”. І калі Царквам наканавана калі-небудзь аб'яднацца, дык злучэнне гэтае сферы літургічна-царкоўнага календару павінна меркавацца выключна на грунце Вялікага Святатворнага Кола (чытай: традыцыйнага Юльлянскага календару РПЦ). Стрыжнем гэтае пасхаліі, як вядома, зъяўляеца дагмат аб несупадзеньні старазапаветнае і новазапаветнае Пасхай. Прызнаныне гэтага съцверджанья непарушным для Беларускае Праваслаўнае Царквы, назаўжды перакрые мажлівасць зълівацца ўсім беларусам у Вялікім Сьвеце Хрыстовага Нараджэння і Хрыстовага Уваскрошання.

2. Цешыць тое, што ня ўсе сьвятары РПЦ лічаць так. Згаданае выказваныне архібіскупа Хрызастома дае спадзяваныне, што неўзабаве праваслаўныя Літоўскія Рэспублікі пераадолеюць бар'ер Маскоўскага Сыноду і далаўчца да Эўрапейскага хрысьціянскага часалічэння. А праф. Агіцкі падмацоўвае такі прагноз навукова: “съцверджаньне, што быццам бы згодна канонам хрысьціянской Пасха заўжды павінна ісці за юдэйскаю, у грунце памылковае”.

3. Гэта ў сваю чаргу адкрывае добрую магчымасць высунуцца съціплым праваслаўным беларусам па вялікую ласку да свайго кліру, каб той пачаў паціху задумвашца над перспектывам кардынальнае каляндарнае рэформы на абшары незалежнае Беларусі. Можа, гэта і будзе першым рэальным крокам да хрысьціянскага сумоўя ці ўмоўнае уніі, як сымболя паяднання Беларусай у нацыянальную супольнасць.

Алег Дзярновіч

ПОШУКАХ КАЛЕНДАРУ – У ПОШУКАХ ГАРМОНІІ

На шмат у чалавечтва было праблемаў, якія на працягу ўсёй гісторыі хвалявалі яго, не давалі спакою. Шлях людзей праз Хронас, імкненіе пазнаць Час адбіваліся ў пошуках Календару, у жаданні знайсці гармонію з Сусьветам, з цыкламі ягонага разьвіцця.

Першай натуральнай адзінкай часу, што вылучылі людзі, былі суткі, звязаныя са зменай дня і ночы – часам працы і адпачынку. Праходжаныне Месяцам розных фазаў ад адной поўні да другой вылучыла каляндарны месяц. Сямідзённы тыдзень быў звязаны ў значайнай ступені са зменай фазаў Месяца. Назіраныне за зменай Порай году вызначыла сонечны год. У залежнасці ад таго, месяц ці сонечны год браліся за крытэрый, узьнікалі месячовыя, сонечныя ці месячова-сонечныя календары. У грунт сёнь-

няшняга календару пакладзены рэфармаваны каляндар Юлія Цэзара, што базіраваўся на месячова-сонечных даўжлянскіх рымскіх календарах. Да таго часу жрацы, якія кантролівалі пытаныні каляндару, досьць вольна зь ім абыходзіліся, у карыслівых мэтах то падаўжаюць год, то скрачаюць яго. Пазней пра гэта казалі так: “Рымскія палкаводцы заўжды перамагалі, але ніколі на ведалі, у які дзень”. Сярэдняя працягласць году складала 336 1/4 сутак, што перавышала трапічны год на аднаго суткі. А для каляндарных падлікаў бярэцца трапічны год (перыяд перамяшчэння Сонца з кропкі веснавога раўнадзенства – 21 сакавіка, на працягу году зь вяртаньнем у ту южнікі, якія роўны 365 дням 5 гадзінам 46 сэкундам).

У гэтай сітуацыі рэформа календару стала неаб-

(Пратаг на стар. 25)

Галіна ДУБЯНЕЦКАЯ

гэты няісны съвет
быццам адхлыне час
браце маўчы маўчы
падае сэрца на дол

гэты сурочны дом
соцыць нязгасны зрок
падаюць сэрцы скрользь
іх паглынае плынь

крохкае хвілі скон
мроіцца водгук дзесяць
нас нам вяртае плынь
поўнымі нейчых сълёз

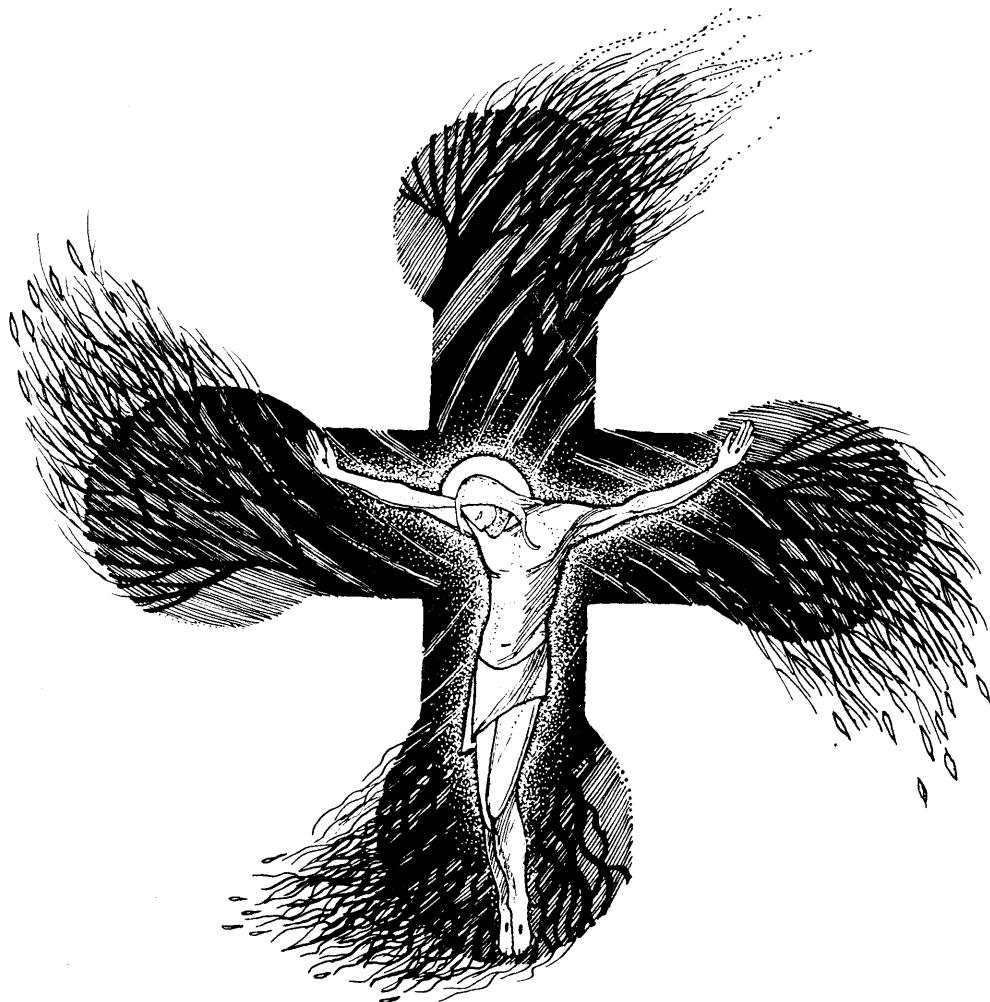
дзе наш сапраўдны дом
веяў азораны ўзылёт
вымавіцца няўзнак
слоў патаемны сэнс

У КУЛЬТУРНАЙ ТРАДЫЦЫІ СЪВЕТУ

ТАЦЬЦЯНА ШАМЯКІНА

КРЫЖОВАЯ МАДЭЛЬ БЫЦЬЦЯ

Малюнак Алена Ткачовай

Усе промні і фізічныя палі перасякающа ў Космасе, паралелі і мерыдыяны на паверхні зямлі, дарогі паміж яе краінамі. Перакрыжоўваеца мінулае і сучаснае, сучаснае і будучае, злучаючаца рэлігіі, лёсы чалавечыя, жаночы і мужчынскі пачатак, дух і цела... Прастора і Час... Прыврода і Гісторыя... Цывілізацыя і Культура... Станаўчае і адмоўнае... Рацыянальнае і эмацыйнальнае... Крыж – універсальны сымбаль Космасу і Чалавечства, цэнтральная вось Быцьця.

...Калі канкістадоры прыйшли ў Амерыку, яны былі зьдзіўлены і ўражаны наяўнасцю ў мясцовых народах выявы крыжа. У старажытных майя ён сымбалізаваў цэнтр іх зямлі. У сваю чаргу гішпанцы і партугальцы, авалодваючы новымі тэрыторыямі, памяшчалі на астравах, на адкрытых нанова мацерыках крыж, які азначаў "нараджэнне" краіны, хрышчэнне яе, сакральны акт новага стварэння. Тоё, што было асьвеченама крыжам, становілася "формай", "космасам", рэальнасцю. Усё астатніе – бязладзьдзе, разбуэрненне, несапраўднасць, непадуладнасць гармоніі і арганізаванасці. Крыж дараваў новае

жыцьцё, арганізоўваў простору, быў цэнтрам Сусьвету. Ідэя Крыжа, магчыма, нарадзілася ад вельмі старажытных сакральных уяўленньняў аб цэнтры Існага, ад назіраньняў над навакольнай прыродай, ад заўважанага здаўна падабенства паміж чалавекам і дрэвам.

Чалавек... Дрэва... Крыж...

У некаторых народаў цэнтрам съвету была Свяшчэнная Гара, дзе сустракаліся Неба і Зямля. Напрыклад, першыя хрысьціяне такой гарой лічылі Галгофу. Яна ж была ў месцам пахаваньня Адама. Кроў Хрыста пралілася на чэрап Адама, пахаванага пад Крыжам, і сталася збавенінем Першачалавека. Часам цэнтрам сусьвету быў Свяшчэнны Горад ці Храм. І ўсё ж большасць народаў Еўропы і Азіі ў цэнтры Космасу памяшчалі Дрэва, Прадрэва – як вось, на якой размышчаліся Пекла, Зямля і Брама Нябесаў. Ідэя Прадрэва зводзіла ў адно агульныя бінарныя супрэцтваўлены. Прадрэва – дамінанта, арганізатор сусьветнай прасторы. Па вертыкалі яно аб'ядноўвала тры ўзроўні Сусьвету (Падземье – іншасцьвет, Зямлю, Неба), час (мінулае –

сучаснае – будучае), пакаленныі людзей (продкі – цяперашнія людзі – нашчадкі) і г.д. Па гарызанталі Дрэва злучала часткі сьвету, поры году, сутак, колеры, натурфілософскія стыхіі.

Прадрэва – месца перакрыжаваньня Сусьвету і Чалавека. Вобраз Прадрэва даваў цэласны погляд на сьвет, вызначаў для чалавека яго месца ў Космесе.

Дрэва падараўала і іншыя ўяўленыні, якія пазней увабрала ў сябе Ідэя Крыжа.

Дрэва – брат чалавека па сярэдзіннасці паміж Небам і Зямлёю (адсюль мастацтва ікэбани ў Японіі – асноўная структура кожнай кампа-зішы). Больш таго, месца жыцця Чалавецтва – унутры Расыліннасці, а ў акце съмерці чалавек (цела яго) канчатковая памяшчаецца ў сярэдзіну дрэва (труна). Дрэва ўбірае ў сябе Чалавека.

Дрэва – брат чалавека ня толькі ў прасторы, але і ў часе. Расыліна арыентаваная на час, і людзі адчуваюць сябе ў часе, акрамя таго, са спадзяньюнем на вечны кругаварот пераўтварэнняў. Дрэва прымушае думца пра Вечнасць. Нездарма час у яго не аднаўлены, а цыклічны: кожны год яно замірае, адраджаецца і квітне.

Дрэва – вялікі вобраз імкнення да ідэалу, да Сонца, да Неба. Сузіраныне расыліны (дрэва, кветкі) заўсёды духоўна ачышчае і ўзвышае душу.

Дрэва суадносіцца з натурфілософскаю стыхіяй Агню. Ужо хаця б таму, што яно найлепш гарыць, дае цяплю. З дрэва вырастаете полымя, у якога таксама вецице і якое паўтарае дрэва, але не матэрыяльна, а як съветаносную ідэю. Дрэва – ня толькі ўмяшчальня чалавека, але і ўмяшчальня Вагню, захавальніка яго. Дрэва ўступае ў стасункі з усім іншымі стыхіямі. І калі зямля дае яму форму, дык усё астатнє – ад паветра, ад агню (Сонца), ад вады (Неба).

Дрэва аддае сябе, і гэта павінна быць маральным законам для чалавека, вучыць яго дабру, самаахвярнасці і прыгажосці подзывігу дзеля іншых.

Пасвячэнне ў жрэцкую касту друідаў у старожытных кельтаў вымагала ад вернікаў дваццацігадовай адзіноты сярод лесу, дыялогу з дрэвамі. Тыя ж друіды лічылі, што фізичны тып чалавека адпавядае таму ці іншаму дрэву. Сам чалавек арганізаваны на ўзор дрэва: у ім ёсьць і карнавая сістэма, і ствол, і карона. Чалавек мае ў сабе Неба (галаўа, мозг, съядомасць), Зямлю (цела да пупавіны), Пекла (органы нараджэння).

Мы гаворым пра гэта таму, што Хрысьціянства зусім не антыпрыроднае, у чым абвінавачаюць яго, не антыкасмалагічнае. Хрысьціянства не адмаўляе прыгажосці і мудрай мэтанакіраванасці Космесу, наадварот, дазваляе адчуцу іх як мага паўнай. І сама па сабе Хрысьціянства разам з касмаганічнымі ўяўленынямі ўтворае крыж чалавечага быцця: духоўная вертыкаль і касьмічная гарызанталь, Дух і цела.

Чалавек з раскрытымі рукамі, якімі хоча нібы заключыць у абдымкі ўесь Сьвет, – таксама ідэя Крыжа.

Паверхня зямлі ўяўляе сабою як бы нябачную на вока сетку – перакрыжаваныне ліній невядомых яшчэ энергіяў, электрамагнітнага, гравітацыйнага, хранальнага поля, "вадзяных жылкаў". Бусел – съяшчэнная птушка беларусаў – будзе свае гнёзды заўсёды на скрыжаваньні такіх лініяў, дзе найбольш моцна праяўляюцца магутныя сілы Зямлі. Не было ніводнага ўдару маланкі ў бусылінае гняздо, хоць яны разьмешчаны заўсёды на самых высокіх дрэвах. На таких скрыжаваньнях будаваліся і Храмы. Таму так лёгка чалавеку ў царкве, дзе ён здара-вее ня толькі душою, але і таксама целам.

Існуе два напрамкі чалавечых імкненняў: гарызантальнае – імкненне ў сьвет "дольні" і вертыкальнае – імкненне ў сьвет "горні". Сымбалем дольнага шляху (ад старожытнага

слові "дол" – поле) была дарога і рака як дарога. Сымбалем горняга – Дрэва і Храм. Іх перасячэнне – Крыж.

У кожнага народа свая сістэма каардынатаў у поглядах на сьвет, свая прасторавая культура. Нацыянальны пейзаж беларусаў – гэта разнастайныя краявід, скрыжаваныне гарызанталі і вертыкалі: поле, луг, сінь азёраў, пакручастыя стужкі рэчак, паселішчы, зяднаныя дарогамі ды съцежкамі, – і курганы, дрэвы, лес, храмы. І крыжы на раздарожжах.

Дарога – дамінуючы вобраз-топас беларускай літаратуры, але, калі ў рускіх яна імкненца ў яблонкі, у веочы пошук шчасця, казачнай краіны Белаводзьдзя, дык ад беларуса яна хутчэй вымагае пошуку, творчасці, выбару. Магчыма, таму такі важны матыв ростані, скрыжаваныне дарогаў у беларускай літаратуры, што геаграфічна мы знаходзімся "на ростані": амаль у цэнтры Еўропы, паміж Усходам і Захадам, Поўначу і Поўднем. Спрадвеку – выбар шляху. Гэта мабілізоўвала думку, прымушала сканцэнтравацца, задумвацца. Але і жыццёвымі дарогі асобнага чалавека, і гістарычныя дарогі нацыі могуць быць дастаткова доўгімі, пакуль стане народ перад канчатковым выбарам, пэўным рашэннем. Ва ўсякім разе, факт некалькіх Адраджэнняў на Беларусі сведчыць пра пастаяннае і няўхільнае назапашванье творчага патэнцыялу. Лёс беларускага народу якраз і даў важнейшы вобраз – сымбаль усіх беларускай культуры – Крыж. Крыжы або каплічкі на ростанях дарогаў былі асабліва характерныя менавіта для Беларусі (яшчэ для Польшчы і Літвы). Крыжы ў паэтыцы класікаў беларускай літаратуры (Францішка Багушэвіча, Янкі Лучыны, Янкі Купалы, Натальі Арсеньевай, Васіля Быкаўа) – і тыповы беларускі краявід, і сымбаль беларускага лёсу; зъява матэрыяльная (у вышыўцы, дэкаратыўным мастацтве) і глыбока духоўная. Падсвядома адчуваючы сябе ў шчамлётках паміж Усходам і Захадам, беларус у крыжы ўвасабляў свае імкнені ї да свабоды, да Бога, да Неба і Святла. Крыж быў і ўмяшчальняй духоўнасці, добра і зла, высокіх ідэалаў і грахоў, бо не было куды ім расьсейвацца ў прасторы.

Большасць народаў съвету неаднойчы перажывалі пачуцьцё дарогі. Але з цягам часу гарызантальны рух пачаў замяніцца вертыкальным – назапашваньнем культурных дасягненняў, што і вызначыла высокі ўзывёт, імклівае развязцё краінаў Еўропы. Беларусь жа пакуль так і застаецца на раздарожжах, на ростанях...

Крыж – ня толькі важнейшы элемент беларускай нацыянальнае съветабудовы, але і велізарны агульначалавечы рэлігійны, філософскі сымбаль. У глыбокай старожытнасці ў некаторых культурах крыж азначаў агонь, у іншых – яданыне мужчыны і жанчыны або розных бакоў съвету. У старожытнай Індый, другіх рэгіёнах Азіі ламаны крыж – свастыка (крыж, які нібы імкненца ў кола, круг) – меў значэнне вечнага кругавароту жыцця, сымбалізаваў урадлівасць, Творчы Розум, рух Сусьвету, Сонца. Старожытныя архі пакланяліся Крыжу, як сымбалю зямнога і нябеснага Вагню, як знаку Жыцця і Любові. Пазней жрацы Егіпту бачылі ў крыжи сымбаль Вялікага Містэры, адзінасущнасць Троіцы (цела, дух, душа; Бог, Прырода, Чалавек; Неба, Зямля, Іншасвет і г.д. – съвет, напоўнены Боскай тройнасцю). У Хрысьціянстве Ягня і Крыж – знакі Хрыста, сына Божага і сына Чалавечага, Любоў і Вечнае Жыццё.

Укryжаваныне – адзін з самых жорсткіх з усіх прыдуманых людзьмі відаў пакараньня съмерцю. Укryжоўвалі злачынцаў вавіланяне, персы, фінікіцы. Грэкі і егіпцяне, да іхнага гонару, адмовіліся ад такога пакараньня, а вось рымляне ўзялі яго на ўзбраеные. У рымлянаў існавалі крыжы трох відаў: "сгиз comissa", або крыж сьв. Антонія, меў форму літары "T"; "сгиз

immissa", або "лацінскі крыж", выглядаў як знак "плюс" (+). І нарэшце, *"суг decussata"*, або крыж сув. Андрэя, быў падобны да літары "Х". Невядома дакладна, на якім крыжы быў укрыжаваны Ісус, Сын Божы.

Паводле старажытнага звычаю асуджаны сам нес свой крыж на месца пакараньня. Часта ён ня мог, бо яго білі перад гэтым. Білі і Хрыста. На думку гісторыкаў, крыж мог важыць каля 70 кг. Ісус мусіў цягнуць яго 600 ці 700 метраў па няроўнай дарозе (сέньня *"Via dala rosa"* у Ерусаліме). Ён падаў тройчы і, нарэшце, увогуле ня змог далей працягваць шлях. Тады рымскія салдаты спынілі селяніна Сымона Кірніяніна, які вяртаўся з поля, ды загадалі яму падняць крыж і данесці яго да Галгофы.

Для першых хрысьціянаў крыж доўга заставаўся ўвасабленынем страшнага прыніжэння чалавека і зынішчэння яго. Цяжка было прывыкнуць да Крыжа як сымбала выратаванья і новага жыцця, паколькі ў рэчаіснасці ні быў знакам съмерці ды пакутаў. Але ўжо апостол Павел у сваёй хрыстасалогіі ўсьвядоміў Крыж сымбалем збаўлення, выратаванья чалавецтва праз ахвярніцкую съмерць Хрыста і таму – сымбалем вечнага жыцця і канчатковай перамогі Хрысьціянства.

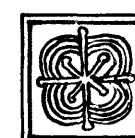
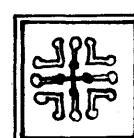
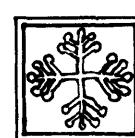
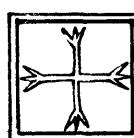
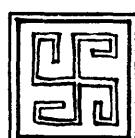
Але крыж і ў суседніх народаў – ня толькі ў Рыме і Палестыне – і нават ў яшчэ больш глыбокай старажытнасці быў знакам яднання зямнога і нябеснага, сымбалем Жыцця і Съмерці, вечнага кругазвароту жыцця, яднання ўсяго ў Космасе. Рэчы, арнаментаваныя рознай формамі крыжамі, былі знайдзены археолагамі ў старажытных шумерскіх і вавілонскіх гарадах Месапатамії, у Індыі, Сірыі, Персіі. У Егіпце крыж з крапкай наверсе быў іерогліфам, які азначаў разуменіне Боскага. У Галіі (гэта значыць на тэрыторыі сучаснай Францыі) былі грошы ў выглядзе крыжа, заключанага ў круг. Знак крыжа быў непарыўна звязаны з культам Прыроды. Вось, відаць, чаму такая старажытная традыцыя, глыбока замацаваная ў съвядомасці і падсвядомасці наших продкаў, адыграла

пэўную ролю у ператварэнні крыжа ў вышэйшы сымбаль Хрысьціянства.

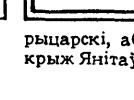
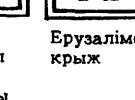
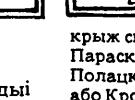
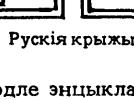
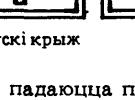
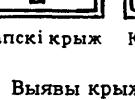
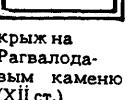
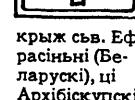
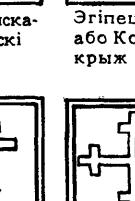
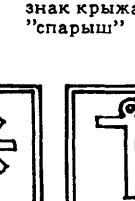
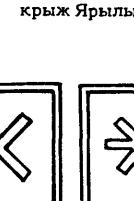
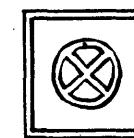
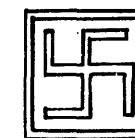
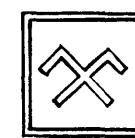
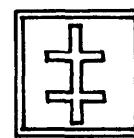
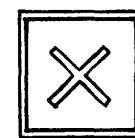
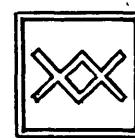
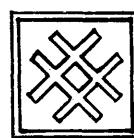
Магчыма, заходнія мастакі ў выявах Укрыжавання, не заўсёды правільна паказваюць яго з пункту гледжання медыцыны і науکі, бо ўжо з ІУ стагодзьдзя, калі Канстанцін Вялікі адмяніў такую форму пакараньня, людзі забыліся пра съмерць на крыжы. Аднак ня гэта было галоўна мэтай. Больш важным было паказаць Крыж так, каб ён з эмблемы пакуты і прыніжэння ператварыўся ў Надзею, ў Веру, у сымбаль новай эры ў гісторыі чалавецтва. Бо на крыжы быў ня проста чалавек, а найсьвяцейшы Сын Божы, Збаўца ўсяго чалавецтва. Съмерць Ягоная на Крыжы ёсьць ахвяраю съмерцию дзеля нашага збаўлення. Хрыстос быў пасланы ў съвет Богам Бацькам дзеля таго, каб выратаваць людзей ад пакараньня за грахі і вызваліць іх ад улады граху: "Бог Сваю любоў да нас даказвае тым, што Хрыстос памёр за нас, калі мы былі яшчэ грэшнікамі" (Рым. 5, 8).

Ісус Хрыстос даў жыццё вечнае і стаўся Збавіцелем усяму чалавецтву, таму кожны чалавек павінен даць Яму першае месца ў сваім сэрцы. Хрыстос чакае ад сваіх пасльядоўнікаў любові і жыцця паводле Ягонае волі. Ён гаварыў, як трэба ісці за Ім: "Калі хто хоча ісці за Мною, няхай адрачэцца ад самога сябе, няхай штодня возьмезді крыж свой і ідзе за Мною, бо хто хоча душу свою зьберагчы, загубіць яе, а хто загубіць душу свою дзеля Мяне, той зьберажэ яе" (Лук. 9, 23-24). І мы мусім несьці свой крыж дзеля Таго, хто памёр за нас і ўваскрос, даўшы нам надзею жыцця вечнага.

Крыж зьбірае ў сабе сілу Бога. Вертыкаль Крыжа – гэты зыход Бога з Неба на Зямлю, а гарызанталь – гэта шырыня Боскае любові да людзей. Толькі моц Крыжа можа ўтрымоўваць вышыні розуму, глыбіні сэрца і бязъмежнасць волі. Адзінства з Крыжам дae цэласнасць успрыняцця жыцця, гісторыі, Сусвету, чалавека. Шлях Крыжа вядзе да магутнасці праз пакуты, да Выраю праз пекла, да Святла праз цемру. І іншага шляху няма.

Знакі крыжа на блюдах цэнтральна-эўрапейскае лінейнае керамікі. Кан. 5 - пач. 4 тыс. да н.э.
Білан і іншыя паселішчы (Чэха-Славаччына)

Выявы крыжоў падаюцца паводле энцыклапедыі "Міфы народов свету" (М., 1982) і часопіса "Божым сляхам" (Парыж, №78, 1950).

ПІЛІГРЫМ

ДАЗВОЛЬ ПРЫЙСЬЦІ

Госпадзе Ісусе Хрысьце, Сыне Божы, Ты сказаў: Я ёсьць шлях. Ня будзе добраю ніводная майдарага безъ Цябе, і ніводная мэта не наблізіца безъ Цябе. Прыпадаю да Цябе, Хрысьце Божа, і малю Пябя съцішана: вядзі мяне, Збаўца, скрэз усе цяжкасці да мэты мае, вядзі мяне, Збаўца, празъ цемру да съвягла прауды Твае, не пакінь мяне, Хрысьце, на ўсім шляху май. Ты бо ёсьць адзіны Настаўнік мой і найясьнейшая зорка жыцця майго, і Табе належыць слава і пакланенъне цяпер і заўсёды і на векі вякоў. Амін.

І быў шлях. І быў дождж. Бясконцы шлях па любай Тваёй мокрай зямлі. Ты ішла ўдзень і ўночы, хістаючыся ад стомы, і вагнём палалі здарожаныя ногі, і часам толькі малітва была Табе за съяданак, але ў душы Тваёй было съветла. Божа, як любіла Ты гэтую зямлю! І Ты ведала: гэты Твой шлях па ёй – апошні. І ўсё гучалі ў Табе, бы музыка, разывітальня – апошнія! – слова палачанаў: не съходзь, матухна, не пакідай нас, сірых! – ды Твой адказ: не пакідаю вас, але іду маліцца за вас. Цябе паклікала Святая Зямля, Ерусалім – съведка пакутаў ды славы Госпавай, съветлы горад, намолены тысячамі пілігримаў. Паклікала, каб забраць назаўсёды, каб далучыць да нябеснае свае хвалы Тваю чысьціню і съвятасць. І Ты пайшла. А людзі, што глядзелі Табе ўсьлед, ведалі: ад іх съходзіць Святая...
...Цяпер я іду да Цябе..

Дарога. Дождж. Першая за стагодзьдзе пілігримка на Беларусі – у Полацак, да съятое Сафійкі, да Цябе. Мы ідзем, каб укленчыць зь ціхаю малітваю перад Тваёю труной у збудаванай Табою царкоўцы, што носіць цяпер Тваё імя. Спаса-Ефрасійненская.

Першы супыннак. Ворша. Тут скончыўся ў 1910 годзе водны шлях з Кіева, якім везьлі Твае мопічы на радзіму. Праз шэсцьць з паловаю стагодзьдзяў цела Тваё вярнулася на сваю зямлю, якую душа Твая не пакідала ніколі. Тады, у 1910, у Воршы Пябя сустракалі на тоўпы людзей. Сустракалі, як найвялікшую сваю съятую. І думалі: можа цяпер, калі Ты будзеш з намі, скончаша беды, разъвеюцца чорны хмары над Беларусью? І прасілі: съятая Ефрасійня, апякунка ў заступніца нашая, малі Бога за нас грэшных! І панесьлі Цябе адсюль пешкі да самага Полацка.

Мокрай вясновай Воршы няма аніякае справы да съятара ды двух дзесяткаў пілігримаў, што сышліся разам з розных куткоў Белару-

сі, каб ісьці да Цябе. Толькі прыблілася да нас чорнае кацяня, малое, худзенькае – шыйка зь мезенец, – жаўтавокае. І мы бяром яго з сабою. Хай нікто ня будзе абыйдзены дабрынёю на шляху да Цябе. Кот Пілігрым са смакам паеў усё, што яму прапанавалі і спакойна засоп пад курткай: дарога наперадзе немалая.

На вуліцы Караткевіча пакланіліся памяці гэтага нястомнага пілігрыма й песьняра зямлі Божае, такога ж, як і Ты, прагнага да ведаў і прыгажосці і такога ж радасна-шчодрага сэрцам. Слаўныя людзі нараджающа ў краю Тваім, Табой асвяченным. Дзякую Табе і за іх.

Дождж ператварыўся ў залеву, усе парасоны й капюшоны імгненнем згублі сэнс. І мы не рызыкнулі ісьці на месца Аршанскае біты, дзе меліся съяціць крыж-помнік і служыць імшу. Схаваліся ў дом. Ці спыніла б непагадзь Пябя?

У маленъкім пакойчыку змоклыя падарожнікі. Стайлю Твой абразок, запальваю тонкую съвечку – кволы жывы вагенъчык, што рась

съвятляе цемру і грэе далоні. Ты жыцьцём сваім расьсвятляла і грэла душы чалавечыя на гэтай зямлі. Разважаю ўголос пра Цябе, пра жыцьцё Тваё дзеля нас і пра нас, Тваіх спадчыннікаў. Ші вартыя мы Цябе, ці гатовыя прыйсці да Твае труны, ці здолеем ачысьціць сэрцы нашыя? І мы вучымся маліцца да Цябе: прасьвятлі наш разум ды ўмацуй душы...

Стараадаўны Віцебск. Зруднаваны, перайначаны, занядбаны. Велічны, сапраўдны ды прыгожы. Тут у музэі ў 20-я – 30-я гады знаходзіліся – о людзкое вар’яцтва! – Твае

мошчы. Іх вынеслы з кляштара, завезьлі на выставу ў Маскву, а потым аддалі ў музэй. І толькі ў вайну вярнуліся яны ў Полацак. Тады ж зынік Твой славуты шасьцікунты крыж, дзіва прыгажосці, што стаўся сымбалем Беларусі. А Ты пісала на ім: да неизнесеться из манастыря...

Уздымаемся на Усьпенскую гару. Тут у 1623 годзе разьюшаны на тоўпі забіў яшчэ аднаго сына Твае краіны, яшчэ аднаго волата духу – Іязафата Кунцэвіча, архібіскупа Полацкага. Святы пакутнік Іязафат... Мы стаім над стромаю, адкуль падала ў ваду цела забітага і дзе летась нам так і не дазволі паставіць асьвячоны крыж Пакутнікам Беларусі. Нягучна съпяваем старожытны псалтыр: О Іязафате, у Літве і ў Кароне мы Цябе клічам, магутны патроне. А я зноў думаю пра Цябе: якія розныя лёсы ў беларускіх съятых...

А потым – чароўныя ўзынёслыя гукі съятое Літургіі, якія адсоўваюць тлум і клопаты съвету далёка-далёка і запаўняюць душу съяতлом і

Малюнак Алена Ткачавай

любойю. Увечары ізноў запальваю сьвечачку перад Тваім абразом. І мы сядаем вакол, пабраўшыся за руکі, думаем пра Іябен разам съпяваем хвалу Госпаду – мы ўсе Ягоныя дзеци і ўсе – нашчадкі Твае. Памажы нам, справядлівая, у жыцьці нашым...

Вось яна – Сафэя бялюткая. На высокай гары, уся празрыстая, бы з аблокаў. Яе будаваў Твой дзед, Усяслаў Чарадзей, князь Полацкі. Тут была Ты, тут быў Ієзус. Вакол яе працягваюцца міжканфесійныя спрэчкі, а яна стаіць на гары ўся ў аблоках, вышэйшая за ўсё, і чакае.

Паслья малебну пад Сафійкаю рушым хросным ходам да Спаса-Ефрасіньнеўскага кляштару. Твайго кляштару. Да Іябен. Мы ідзем да Іябен, Твае дзеци. Я іду да Іябен. Прымі нас, матухна. Узгадваю, як летась мы ўдзьвёх з Карабіна вымылі ў Тваёй царкоўцы ўсю падлогу і потым скіліся перад Тваёю труной, і кленчылі перад ёй доўга-доўга і маліся як перад сконам. І законьніца дазволіла нам падняцца ў Тваю келейку, Твой галубец, і келейку Тваёй сястры Еўпраксее. І дзіўнае пачуцьце далучана-сці нахлынула на мяне. І я зноў дзякую Табе за гэта.

Кляштарныя муры. Наш натоўп (а ён значна вырас) з харугвамі уваходзіць на тэрыторыю

кляштару. Сыцішана іду да Твае царквы...

На дзьвярох вялізарная засаўка. Каля царквы на лаве сядзіць стары сьвятар і законыніца. Не, няможна, – кажуць яны. Мы ж пілігрымы, мы да Яе ішлі! Сьвятар спакойна адказвае: вы не з пакораю прыйшлі, а з гардыняю. Вяртайцесь. О Ефрасіньня!

І быў боль.

Кленчу на прыступках царквы. Пакутліва спрабую скласці малітву. Дрыжань, салоныя, вусны. Жывы ўва мне толькі боль. О Ефрасіньня... Матухна, заступніца добрая, съветная, не прыняла Ты нас, не пусціла, няварых дзяцей Тваіх, – прымі тады малітвы нашыя, ня ўзгардзь любою нашаю, наталі нас, грэшных, сваёю съвятынню. О Ефрасіньня, не пакінь мяне, народжаную ў дзень Тваёй съмерці у жыцьці маім ды прывядзі мяне яшчэ калі-небудзь сюды, у Тваю съвятыню.

Урэшце разумею, што кажаш Ты да мяне: не там Ты, дзе мошчы Твае, а дзе жывія душы й сэрцы шчырыя. Па ўсёй зямлі Тваёй чыста.

Уражаная, падымаясь з каленаў. Але дазволь, матухна, прыйсьці яшчэ раз сюды да Іябен. Дазволь, калі можна...

Вяртайцесь да Сафеі на літургію. І молімся разам.

Съвятая Ефрасіньня, апякунка й заступніца нашая, скрэзь вякі жывіш-Ты гэтую зямлю сваёю съвятынню ды расьсейваеш змрок над ёю пра-меньнямі славы Тваёй. Прымі, заступніца, малітвы шчырыя, агарні нас Тваёю съвятынню й чысьцінёю, прасвяглі наш разум ды ўмацуй душы, памажы нам, справядлівая, у жыцьці нашым, каб вечная хвала Богу ўзынімалася з краіны Тваёй. Съвятая Ефрасіньня, найпершая патронка Беларусі, малі Бога за нас грэшных. Амін.

Працяг са стар. 19

У ПОШУКАХ КАЛЕНДАРУ – У ПОШУКАХ ГАРМОНІЇ

ходнасцю. Юлій Цезар запрасіў для распрацоўкі новай систэмы александрыцца Сазігэна. У 46 годзе да нараджэння Хрыстовага рэформа была праведзена, працягласьць году дасягнула 365 1/4 сутак, што ў большай ступені адпавядала сярэдняму тропічнаму году. Календар атрымаў імя вялікага імпэратара. Нікейскі Усяленскі сабор 325 г. прызнаў юльянскі календар абавязковым для ўсяго хрысьціянскага съвету. Аднак новы календар яшчэ доўга ўваходзіў у практику эўрапейскіх краінаў, першым стаў календаром эўрапейскага сярэднявежча да канца XУ ст.

Але ў гэтым календары была заведзеная спружына недакладнасці – памылка ў памерах адных сутак назапашвалася на працягу 128 гадоў. У выніку тэрміны са-праўднага вясновага раўнадзенства перасталі супадаць з календарнымі. А гэта мела прынцыповае значэнне для

вялікодных разылікаў. Пралановы больш дасканалых систэмамаў рабіліся ўжо ў античныя часы (Гіппарх). Эўрапейскае сярэднявежча ведала варыянты выйсція з крызы як заходнія (XIII ст., Кастылія, табліцы часоў Альфонса X Мудрага), так і ўсходнія (Візантыя, XIV ст., навукоўцы Нікіфар Грыгора, Матфей Уластыр, Аргір). У XУ ст. пытаннямі календару заняўся Съвяты прастол. Але толькі ў XУ ст., калі разыходжаньне дасягнула ўжо 10 дзён, пры папу Рыгоры XIII узынікла магчымасць ажыцьцяўіць вялікую рэформу. Была створана камісія, якая зь некалькіх праектаў абрала пралановы італьянскага матэматыка і лекара з Перуджы Луїджы Лілія.

Дэкрэтам Панціфіка ад 24 лютага 1582 г. абвяшчалася, што паслья 5 каstryчніка 1582 г. павінна ісьці 15 каstryчніка, лік перасоўваўся на 10 дзён уперад, аднаўляліся

"згубленыя" у юльянскім календары 10 дзён. Даўжыня году паводле грыгарыянскага календару вызначалася ў 365 дзён 5 гадзін 49 хвілін 16 сэкундаў. У выніку Вялікдень і іншыя сьвяты былі аднесены да часу, зацьверджанага Нікейскім саборам.

Бог стварыў Сонца і Зямлю, злучыўши іх у адзінou систэму. Бог даў Зямлі год, які вызначаецца цыкламі Сонца, таму трэба прыслухоўвацца да Сонца, ісьці разам зь ім.

Акрамя таго, папа разлічваў, што прыняцьце новага календару не толькі каталікамі, але й праваслаўнымі будзе спрыяць паразуменю паміж імі і ў іншых пытаннях.

На новы календар адразу станоўча адгукнулася Гішпанія, Партугалія, Францыя, частка Італіі, Рэч Паспалітая (1582), імпаратар і каталіцкія княствы Германіі (1584). Пратэстанты, нягледзячы на ўласціві ім рацыяналізм, не прынялі спачатку рэформы. І прычынай таму былі палітычныя супяречнасці: "Лепей разысьціся з Сонцем, чым сыйсьці з папам". Пратэстанцкія гарады й княствы Германіі да 1700 г. трывалі старога стылю, а прынцып вылічэння Вялікдня паводле грыгарыянскага календару прынялі толькі ў 1775 г., дый тое пасыля некалькіх непасьпеховых спробаў уласных рэформаў. У Венгрыі юльянскі календар быў шырока распаўсюджаны яшчэ ў першых дзесяцігодзідзях ХУІІ ст., нягледзячы на прыняцьце Дзяржаўным сходам у 1588 г. пастановы пра пераход да новага стылю. У 1700 г. да грыгарыянскага календару далучылася лютеранская Данія ды Нарвегія, у 1751 г. – Англія, у 1753 г. – Швецыя ды Фінляндыя. У той жа час быў такія пратэстанцкія краіны, для якіх пераход да новага летазычэння быў больш істотны, чым адрозненіне ад Святога прастолу. Гэта былі Галандыя (1582) і Швейцарыя (1584). Шэраг краінаў перайшлі да грыгарыянскага календару толькі ў 20 ст. (Балгарыя, Сэрбія, Румынія, Грэцыя, Турцыя, Егіпет, Савецкая Расія).

Праваслаўны съвет у ХУІ ст. адмоўна паставіўся да новаўядзення. Яшчэ ў траўні 1582 г. пытанье прыняцьце новага календару абмяркоўвалася Канстанцінопальскім патрыярхам Ераміям і папскім пасланцам венецыянцам Лівіем Чэльліні. Патрыярх спачатку на прыняцію дадаваў пасланца і толькі пасыля таго, як Чэльліні адзначаў, што новы календар яшчэ на ўведзены, заняў больш спрыяльнью да папы пазыцыю. Узынкла магчымасць пагаджэння. Але патрыярх зноў перадумав – пра гэта съведчыць ліст да князя Канстанціна Астрожскага ад 20 лістапада 1582 г., у якім сам Ерамія і Александрыйскі патрыярх Сыльвестр выступалі супраць календарнай рэформы і заклікалі князя, а таксама ўесь праваслаўны клер Рэчы Паспалітай прытымлівацца юльянскага календару. Усё ж у 1583 г. Ерамія абяцаў падрабязна разгледзець пытанье, але, маўляў, для гэтага яму спатрэбіца каля двух гадоў: неабходна перамовіца з падданымі ў Малдавії, Валахіі, Рэчы Паспалітай, Масковіі. У жніўні 1583 г. патрыярх адаслаў у Рым добразычыльны ліст, дзе выказаў задавальненіне з прычыны стварэння папам Грэцкай калегі, а ўвосені таго ж году пад кіраўніцтвам Ераміі адбыўся сабор, які адхіліў календарную рэформу. Падобна, што ваганыні Канстанцінопальскага патрыярха былі выкліканы нестабільнасцю ягонага становіща ў сталіцы Асманскай імперыі, якая ні ў якім разе не жадала дапусціць збліжэння хрысьціянай і сапраўды, у красавіку 1584 г. патрыярх Ерамія быў арыштаваны і сасланы на выспу Радос за тайную сувязь з Рымам.

Між тым, Рэч Паспалітая была ў ліку тых эўрапейскіх дзяржаваў, што адразу адгукнуліся на заклік папы пра весьці календарную рэформу. У жніўні 1582 г. папскі нунций азнаёміў карала і саноўнікаў з атрыманымі з Рыму копіямі новага календару. Стэфан Баторый у тым жа 1582 г. падпісаў універсал аб уядзеніі новага календару па ўсёй тэрыторыі Рэчы Паспалітай. Але ўжо досьць хутка прымліўся адмоўныя адносіны пратэстантаў і праваслаўных. У сваёй справаўдачы нунций выказаў больш аптымізму адносна праваслаўных, чым пратэстантаў, і пісаў, што пытанье павінна быць узгоднена з Канстанцінопальскім

патрыярхам. 1583 г. прынёс новае абастрэнне праблемы. 9 студзеня 1584 г. кароль загадаў ўсім праваслаўным Рэчы Паспалітая прытымлівацца грыгарыянскага календару і адзначаць усе каталіцкія сьвяты. Але падзеі патрабавалі большай дакладнасці ў фармулёўках. Досьць хутка ўрад краіны зразумеў гэта, і ўжо 21 студзеня 1584 г. Стэфан Баторый падпісаў новы універсал, дзе тлумачыць, што ўядзенінем новага календару ён ня меў на ўзве забарону праваслаўных набажэнстваў паводле старога стылю: "Про то вольно есть и имеет быть каждому набоженству и веры своей уживати, свята святам и обходить, а за то они некоторое отрудности, пренагабанья, школы и грабежов терпети не имеют: когда же люди Греческого закона под той поправы календаря нового, без привилегий патриарха своего, кгвалтом примушаны быть не имеют". Гэтыя заходы стабілізавалі сітуацыю, што і адлюстраўлася ў дамоўленасці паміж князем Астрожскім і нунцыем Баланьетта.

Але вугольле супяречнасцяў яшчэ тлела. Князь Крыштаф Радзівіл у 1599 г. паведамляў канцлеру Льву Сапегу пра ўзынкенне пэўных складанасцяў у Полацку, калі лентвойт патрабаваў ад жыхароў магдэбургскага места выкананыя каралеўскага універсалу, забараняючы працу ў сьвяты паводле грыгарыянскага календару. 20 ліпеня 1599 г. канцлер удакладніў, што некаторыя праваслаўныя мяшчане ня толькі адмаўляліся выконваць падпісаны лентвойта, але ў каталіцкія сьвяты гандлявалі яшчэ з большым імпэтам з саме раніцы, а на папярэджаны лентвойта пагражалі забіць яго камянямі. У рэшце рэшт супрацьстаянне вылілася ў скрайныя формы і, "сабраўшыся натоўпамі, дакладна непрыяцель з трубамі, бубнамі, нападалі і грамілі дамы шляхетскія". Для разрашэння полацкага канфлікту спатрэблілася ўмішальніцтва карала.

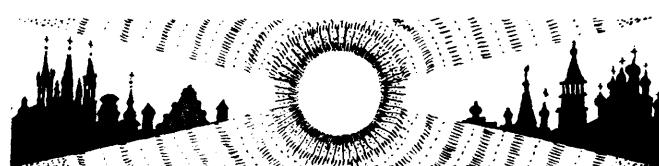
Згода ў Вялікім княстве была знойдзеная і ў буйных гарадох, у тым ліку і ў сталіцы – Вільні, дзе ўсталяваўся парадак, пры якім розныя канфесіі здолелі паважаць сьвяты іншых. Улады прадпісалі і каталікам абодвух абрадаў не гандляваць і не працаўваць у праваслаўныя сьвяты, "таму што (гэта) ня толькі веры датычыцца, але яшчэ больш грамадзкага съвецкага парадку". Дадзеное правіла ў кожным горадзе трывалася ў залежнасці ад наяўнасці ды колькасці праваслаўных у канкрэтным месцы.

На Берасцейскім саборы 1596 г. было вырашана, што Грэка-каталіцтва прыме грыгарыянскі календар. і быў выпрацаваны досьць гнуткі падыход – у розных епархіях календар уводзіўся ў розныя тэрміны, звязалася ўвага на спэцыфічныя ўмовы кожнага біскупства.

Праз першапачатковую насыцярожанасць, а часам і непаразуменіі грыгарыянскі календар стаўся календаром пераважнай большасці насельніцтва Беларусі, а юльянскага часазычэння прытымліваліся ў ХУІІІ ст. адно праваслаўныя – кала 8% насельніцтва.

Інакш адбылося ў Маскоўскай дзяржаве. Там адразу не прынёлі багаслоўскія і астранамічныя доказы. Але час ішоў, і ў ХХ ст. разыходжанье склала 13 дзён. Расейскія навуковыя колы яшчэ ў сярэдзіне ХІХ ст. пропаноўвалі рэформу, але гэта выклікала пратэст Сыноду. Нешта падобнае адбылося і ў пачатку ХХ ст. Адмінілі юльянскі календар ужо ў Савецкай Расіі. На думку сучаснага беларускага гісторыка з Варшавы доктара Ю.Туронка, Расейская Праваслаўная Царква не прыняла рэформы, прадэманстраваўшы сваю апазыцыю ўраду Леніна. Паўплываў у дадзенай сітуацыі і кансерватызм РПЦ. Той добры кансерватызм, што дазваляе ў экстремальных умовах выжыць, данесць і свае пункты адліку, сваю сістэму каардынатаў. І мы павінны найперш прыслухоўвацца адзін да аднога, паважаць выбар суразмоўцы, ды памятаць сваю адметнасць.

Кожны народ і кожная канфесія, каб быць жыцьця здольнымі, павінны абіраць свой шлях, свае пункты адліку, сваю сістэму каардынатаў. І мы павінны найперш прыслухоўвацца адзін да аднога, паважаць выбар суразмоўцы, ды памятаць сваю адметнасць.

Малюнак Тацьцяны
Арыставай-Якшэвіч

Весткі

У КАСЬЦЕЛІ СВЯТОГА РОХА

Увесну ўтварылася беларуская Рым-Каталіцкая парафія, якая цяпер арэндуе (да поўнае перадачы) касьцёл Святое Тройцы на Залатай Горцы, вядомы менчукам пад назваю касьцёла сьв. Роха, бо там калісьці знаходзілася цудатворная скульптура гэтага святога. Ксёндз Міхал Сапель штодня адпраўляе тут набажэнствы: а 8 гадзіне ў будзённы дні (апрач панядзелка), а 9 гадзіне ў недзелі. Добрыя і разумныя казаніні а. Міхала, цудоўныя съпевы (на лаціне і па-беларуску) з арганам і шырая сардэчная атмасфера, што пануе ў храме, прывабліваюць сюды ўсё больш і больш вернікаў. Паміж гэтай парафіяй і каталікамі ўсходняга абраду ўсталяваліся найлепшыя адносіны.

АДНАВІЛАСЯ БЕЛАРУСКАЯ ХРЫСЦІЯНСКА-ДЭМАКРАТЫЧНАЯ ЗЛУЧНАСЦЬ

Пасьля болей чым паўсотагодавае забароны аднавілася Беларуская Хрысціянска-Дэмакратычная Злучнасць, зынічаная ў 1939 годзе ў Вільні. Устаноўчая канферэнцыя ўзнouленая Злучнасці адбылася 1-га чэрвеня, сёлета, у Менску. На ёй былі прыняты Праграма і Статут арганізацыі, выбраныя Рада і Управа, а таксама савет сустаршыні ў ад розных канфесіяў у наступным складзе: Пётра Сілка (сустаршыня-каардынатар), Міхал Араська, Фелікс Янушкевіч, Эрнст Сабіла дый Ірына Багдановіч. Аднавілася і друкарванне выданыне Злучнасці – газета "Беларуская крыніца".

Мэты і задачы арганізацыі – на грунце хрысціянскіх запаветаў і дэмакратычных прынцыпаў, выпрацаванай сусветнай супольнасцю народаў на працягу стагодзьдзяў спрэяць духоўнаму і маральна-му аздараўленню нашага грамадзтва. Палітычны ідэал – суверэнная, хрысціянскі-сумоўная Беларусь – эўрапейская дзяржава, у якой гарантаваныя права і свабоды чалавека, ёсьць усе магчымасці для творчасці і развязыцца талену асобы. Шлях здыжыснення гэтага БХДЗ бачыць у гуртаванні кансалідацыйных сіл грамадзтва на аснове згоды, кампрамісаў, адмаўлення ўсякага насильства.

Ірына БАГДАНОВІЧ

БІБЛІЙНАЕ ТАВАРЫСТВА НА БЕЛАРУСІ

У Менску ўтворана Біблійнае таварыстva, якое мае на мэце, па-перше, выданыне, распавяжданье і пралаганду Святоага Пісаныня, у тым ліку і дзіцячых Бібліяў, па-другое, навуковую працу па вывучэнні тэкстаў Святоага Пісаныня для карэкцыі і ўдакладнення існуючых перакладаў яго на беларусскую мову і для стварэння новых перакладаў. Аналагічны таварыстvы існуюць ад канца XVIII ст. і цяпер ёсьць ува ўсіх хрысціянскіх краінах сьвету. У Лёндане знаходзіцца Міжнародны цэнтр Біблійных таварыстваў. Прэзідэнт Менскага Біблійнага таварыства – Герман Родаў, віц-прэзідэнт – Васіль Сёмуха, выканавучы дырэктар – Якаў Патупчык. У прэзідium таварыства ўваішлі прадстаўнікі беларускага съяўтарства і інтэлігэнцыі: а.а. Георгі Латушка, Ян Матусевіч, Міхал Сапель, Эрнст Сабіла; д-р Уладзімір Конан, д-р Анатоль Грыцкевіч, Ірына Дубанецкая.

Выданыні Біблійнага таварыства можна будзе набыць у рэдакцыі часопіса.

беларускіх Рым-Каталіцкіх біскупаў:
Архібіскупа Мітрапаліта Менска-Магілёўскага
і Апостальскага Адміністратора Пінскага
КАЗІМІРА СВЁНТАКА
і
Біскупа Гарадзенскага АЛЯКСАНДРА КАШКЕВІЧА
з намінацыяй і кансакрацыяй;
Вярхоўнага Архібіскупа
Украінскага Грэка-Каталіцкага Царквы
Кардынала МІRASLAVA ІВАНА
ЛЮБАЧЫУСКАГА
з вяртаньнем на Бацькаўшчыну
і шчыра зычым ім памыснае архіпастырскае працы
на карысць Царквы і свайго народу.

ВІЛЬНЯ

19 чэрвеня гэтага году летувіскія ўлады перадалі вернікам Грэка-Каталіцкага абраду царкву Святое Тройцы старажытнага Свята-Троіцкага кляштару, збудаваную ў гонар трох першых віленскіх пакутнікаў, – буйнейшы цэнтр Уніяцтва ў Вілікім княстве Літоўскім ад пачатку ХУІІ ст.

Мы дайно з надзеяю чакалі гэтае падзеі і цяпер шчыра радуемся разам з віленскімі украінцамі (бо гэта менавіта яны адстаялі съяўтыну).

Увесну дзеля перамоваў з уладамі Вільню наведаў біскуп Івана-Франкоўскі Сафоні. На працягу некалькіх месяцаў у царкву прыезджалі служыцы съяватары са Львова. Але лёс съяватары заставаўся няпўным, і цудоўны старажытны будынак царквы паступова прыходзіў у заняпад.

Цяпер, з Божае ласкі, царква належыць вернікам і, можа, неўзабаве адновіцца ў былой сваёй прыгажосці. Службы праходзяць пакуль што ў правай бакавой капліцы – з-за кепскага стану ўсяго будынку. Служыць у царкве айцы базыльяне са Львова: айцец Паўло і брат Валадзімір. Імша штодня, а 9 гадзіне ў будзённы дні і аба 11 гадзіне ў недзелі ѹядзяць.

Інфармацыю перадаў
Аляксандар ЛІСОУСКІ

Што ж тычыцца віленскіх беларусаў-каталікоў, то ў іх, нягледзячы на шматлікія намаганні, так і не склалася ніводнае царкоўнае грамады. Ну што ж, у іх яшчэ ўсё наперадзе. Дай ім Бог...

ЧАРНІГАЎ

У чарнігаўскіх грэка-каталікоў сітуацыя з храмамі ня лепшая, чым на Беларусі. Вернікі падалі ў гарыканкам заяву з просбай перадаць ім Усьліенскі сабор. З аналагічнай заявой звязрнулася й грамада Расейскага Праваслаўнае Царквы, чые вернікі ўжо маюць у горадзе храмы, у тым ліку – цэлы комплекс Елецкага кляштару. Улады, павагаўшыся, вырашилі, што Усьліенскі сабор ёсьць помнікам архітэктуры, і з гэтае прычыны яго ня варта перадаваць нікому. У складаным становішчы з храмамі пакуль і вернікі Украінскага Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы.

Сама ж Грэка-Каталіцкая грамада Чарнігава атрымала з Нямеччыны харчовую дапамогу для чарнігаўскіх хворых і пацярпелых ад Чарнобыльскага катастрофы. Вернікі перадалі дапамогу у гарадзкі радзільнік, у дзіцячую лякарню, абласную лякарню ды яшчэ трыццаці інвалідам і пачалі наведаць хворых, апекавацца імі. Цяпер і хворыя, і лекары просяць прыходзіць яшчэ.

Вось так. Грэка-Каталіцкая грамада яшчэ ня мае памяшкання для храму – вернікі збудоўваюць храм у душах чалавечых.

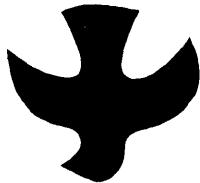
Інфармацыю перадаў
Сяргей Патапенка

Беларуская хрысьціянская моладзь патроху пачынае ў сусъветны экуменічны рух. Навошта? І што гэта, увогуле, такое? Што дае, чаму вучыць нашых дзяўчатаў і хлопцаў гэтых рух?

Вось пра гэта і распавядаюць чатыры розных чалавекі: брат Мірэк - сябар экуменічнага брацтва ў Тэзэ, адзін з арганізатораў усеёўрапейскіх маладзёжных сустрэчаў; Воладзь Зварыч з Украіны – старшыня Камітэту украінскае каталіцкае моладзі, чалавек, які на мінулья Каляды дапамог беларускім грэка-каталікам упершыню выехаць на экуменічную сустрэчу моладзі ў Празе; Карапіна Мацкевіч і Сяржук Вітушка - сябры рэдакцыі "Уніі", удзельнікі праскае сустрэчы.

ПРА ЭКУМЕНІЗМ

Брат МІРЭК

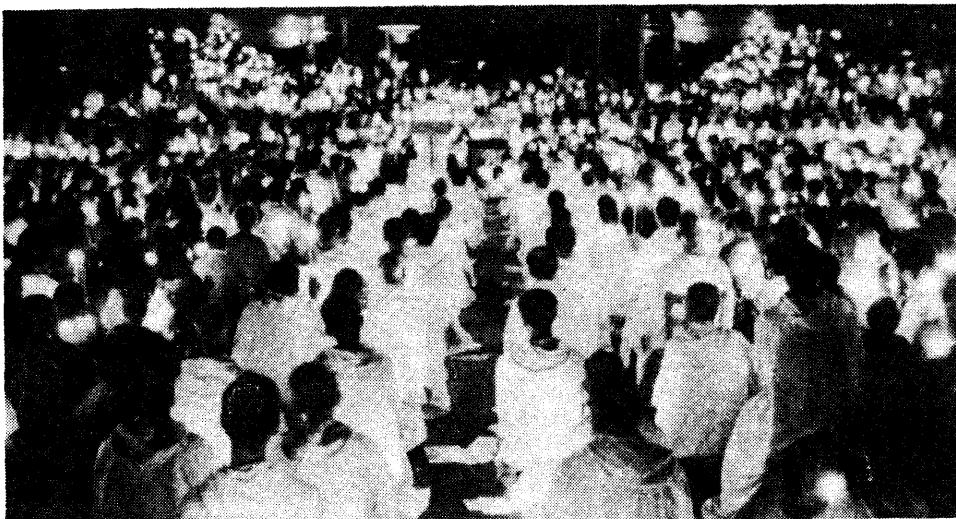
ТЭЗЭ – ЗНАК АДЗІНСТВА ЦАРКВЫ Ў СЬВЕЦЕ

■ ...Усё пачалося ў час другога сусъветнае вайны, калі брат Рожэ шукаў месца, дзе магло бы размесьціцца брацтва, утворанае на ідэі еднасці. У душу брата Рожэ запалі слова ягонай бабулі: "Вайна будзе цягнуцца так доўга, пакуль ня будзе прымірэння паміж хрысьціянамі". І брат Рожэ адчуў моцную неабходнасць заснавання такога брацтва якое б складалася з прадстаўнікоў розных Цэрквай з розных краінаў. Месца ён знайшоў у Францыі, у маленькай вёсачцы Тэзэ, што пад Ліонам.

Цяпер у Тэзэ разам жывуць, разам моляцца, разам працуецца калі ста братоў Каталіцкае і розных Пратестантскіх Цэрквай з дваццаці пяці краінамі свету. Гэта знак адзінства Хрыстовай Царквы ў съвеце.

Акрамя братоў у Тэзэ жыве моладзь, што прыязджала з розных краінаў. Яны жывуць з намі часам па два-тры гады. Ды яшчэ шмат народу прыязджает кожны тыдзень на міжкантынентальную сустрэчу. Програма такіх сустрэчаў вельмі простая, і любы чалавек, незалежна ад таго, зь якое краіны, зь якое культуры, Царквы ён прыехаў, можа прыняць удзел у гэтай сустрэчы. Сэрцам Тэзэ зьяўляюцца агульныя малітвы тро разы на дзень: раніцаю, па абедзе і ўвечары. Раніцаю гэта ўводзіны ў Біблію, якія робіцца адзін з братоў. Па абедзе сустрэчы маленкімі групамі па 2-3 чалавекі з розных краінаў, калі можна сумовіцца. Зайсёды ёсьць агульная тэма для размовы на такіх сустрэчах. А пятай гадзіне за гарбатай людзі з розных кантынентаў распавядаюць пра сваю Царкву, пра свае нацыянальныя традыцыі. Штотыдзень у Тэзэ прыязджает пяць-шэсць тысяч маладых людзей.

Аднойчы моладзь з Рыму запрасіла братоў у свой горад. Браты прыехали. Але Рым – вялікі горад, і пяцьдзесят або сто братоў не маглі сустрэцца з усімі, хто гэтага жадаў. І браты прыехали налета на Каляды разам з трыццацю тысячамі маладых людзей з усіх Еўропы, і тады ў кожнага быў свой госьць. Так пачаліся сустрэчы ў вялікіх гарадох. Яны былі ў Лондане, Парыжы, Барселоне, Кельні, Брюсселе. Апошняя такая сустрэча была наладжаная на Каляды 1990-1991г. у Празе...

Воладзь ЗВАРЫЧ

"КАБ ВЫСЛУХАЦЬ УСІХ І ДАЛАМАГЧЫ ПРЫМІРЫЦА"

■ У аснове экуменічнага руху ляжыць ідэя прымірэння. Унійная ідэя. Я ў гэтым перакананы.

На Украіне пасьля выходу Грэка-Каталіцкае Царквы з падпольля паўстала пытаньне: навошта мы існум? Адказам на яго можа быць слова "прымірэнне". Было шмат царкоўных расколаў, цэркви адыходзілі ад адзінства, зноў і зноў драбіліся... і мы падумалі, што Унія - гэта ідэя прымірэння.

Мы вырашылі стварыць брацтва моладзі дзеля таго, каб размаўляць з моладзьдзю іншых Цэрквай, выслушаваць усіх і дапамагчы прымірыцца. Старэйшым людзям цяжка гэта зрабіць, таму што войны паміж канфэсіямі пакінулі шмат крыўдаў, а моладзь не памятае зла і ідзе на прымірэнне. Абраціўшыся з попелу, мы арганізавалі Камітэт украінскае каталіцкае моладзі. Але сярод нас ёсьць праваслаўныя, баптысты... Азначыне моладзі як каталіцкае паходзіць ад слова "кафолія" - "сусъветнасць". "Кіфа" - гэта камень. Памятаце: Ты, Пётр, ёсьць камень. І на гэтым каменю Я збудую Царкву Маю, вароты пякельныя не перамогуць яе. Дык вось царква, што стаіць на камені, адзінай, сусъветнай – гэта чароўны букет, у якім ёсьць мнóstva кветак. Кожная кветка – гэта абрац: грэцкі, візантыйскі, візантыйска-славянскі, калхедонскі, копцкі. А чаму букет павінен быць з аднолькавых кветак? Можа быць цудоўная кампазиція, якая будзе зачароўваць свет. Вось да такога Царквы мы ікнемся. Царквы адзінае, Царквы Хрысьціянскае. Царквы, якая зачароўвае свет. Таму мы і прыаем удзел у экуменічным руху юдзання Хрысьціянскіх Цэрквай, як адзінага цела Хрыстовага.

У мінульым годзе наш Камітэт падключыўся да маладзёжнай хрысьціянскай сустрэчы ў Празе. Упершыню з Украіны, Беларусі, Малдовы выехала група, калі шасьці соценчы чалавек на экуменічную сустрэчу, арганізаваную братамі з Тэзэ. Моладзь розных канфэсіяў, патрапіўшы на гэту сустрэчу, павінна была адчуць, што ўсе мы належым найперш Хрысту. І ў выніку – прымірэнне!

Сяржук ВІТУШКА

ПРАГА

Фота Алеся Крыштаповіча

тысяч маладых людзей. Стракаты, гаманлівы, вірлівы натоўп запаланіў сталіцу Чэхай. Дзіўна было бачыць, як гэтыя людзі зьбіраліся разам і вучыліся агульной мове – съцішным малітвам. А потым, злучыўшы свае сэрцы ў адзінай малітве, людзі з натоўпу пераўтвараліся ў шчырае брацтва. Добра было тады адчуваць, што й ты сам навучыўся гэтай мове, што й ты сам далучыўся да гэтага брацтва.

А яшчэ на гэтай сустрэчы можна было абсалютна сур'ёзна паразважаць за якім-небудзь французам ці партугальцам пра пацыфізм ці экалёгію. А можна было з тым жа французам і партугальцам разам выпіць шампанскага, бо, – памятаце, я казаў – мы ж былі ў Празе якраз на Каляды, на сам Новы Год.

Карацей кажучы, сустрэчаў хапала. Толькі трэба шчыра прызнацца, што не на ўсе заплянаваны імпрэзы давялося патрапіць, бо вельмі ж хацелася лепей агледзець саму Прагу, сустрэцца менавіта з пражанамі. З гэтых сустрэчай найлеп-

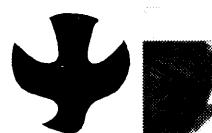
шыя ўспаміны засталіся пра айца Івана Зявінца, сьвятара уніяцкае бажніцы сьвятога Клімэнта, адной з самых старажытных у Празе. На ягоную долю выпаў нялёгкі лёс. У Чэхаславаччыне ў 1953 годзе на ўзор Совецкага Саюзу скасавалі Уніяцкую Царкву. Айцец Іван, як і многія іншыя, падпаў пад рэпрэсіі: сядзеў у вязніцы, працаваў на капальнях. У часы "дубчакускай" адлігі ў 1969 годзе людзі дамагліся легалізацыі Грэка-Каталіцкай Царквы. Айцец Іван быў амністраваны, і з таго часу зноў служыць. Гаварыў ён з намі зь вялікай цікавасцю, быў вельмі ўсьцешаны навінамі пра адраджэнне Уніяцкае Царквы на Беларусі, распа-

файна, калі маеш свой дом. Свой родны кут. Але калі-нікалі цябе спакушае дорога. Ты прагнеш новых сустрэчаў, цябе вабяць новыя краявіды. Тады кажаш роднаму дому "бывай!" і вы-прауляешся ў дарогу. З Богам ...

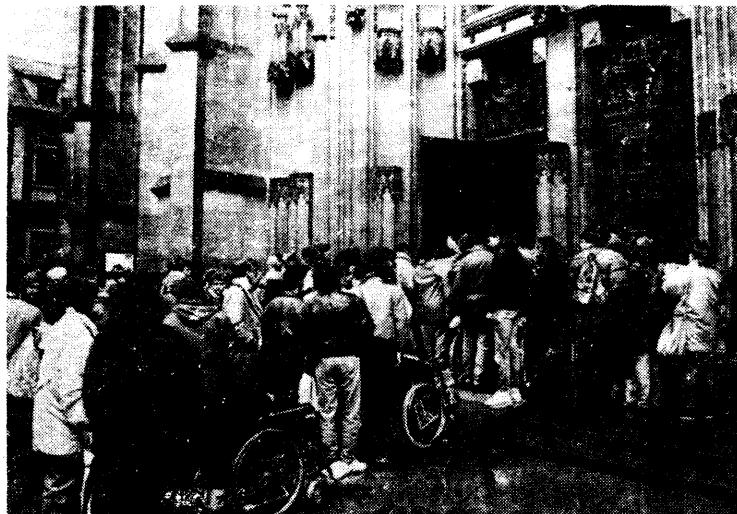
На гэты раз выпаў шанец зьвяздзіць у Прагу. Якраз на Каляды. На Каляды, ды ў Прагу, – уяўляеце!

Справа ў тым, што ў Прагу нас запрасілі ня проста так, а на агульна-эўрапейскую сустрэчу хрысьціянскае моладзі. Такія сустрэчы ладзяцца штогод зь ініцыятывы экumenічнага манаскага брацтва Тээз. Навошта? Як патлумачыць кіраўнік нашае групы Воладзь Зварын – гэта каб мы, маладыя вернікі ўсіх Эўропы, маглі там "спілкуватыся" (чудоўнае украінскае слова "спілкуваньне" можна прыблізна перакласці на беларускую мову двумя новымі тэрмінамі – "тусоўка" і, адначасна, "сумоўе"). Дык вось якраз гэтым цэлы тыдзень мы і займаліся.

А "спілкуватыся", тым часам, было з кім. У Прагу прыехала больш за сотню

Усяго хапіла
ў гэтай
вандроўцы.
Пра краявіды
казаць ня буду.
Пра іх,
напэўна, лепей
расскажуць
фотаздымкі
Алеся
Крыштаповіча.
А вось
пра новыя
сустрэчы
ў гэтым
падарожжы
распавесці
варты.

Вясёлая, стракатая, шматмоўная Прага. Сустрэча моладзі – Тээз. Натоўны пасюль: і а вуліцах, на прыступках палацаў, у храмах; людзі сядзяць на агароджах і дрэвах, скачуць і съпяваюць, узяўшыся за рукі, у метро і на прыпынках. Напачатку – вострае адчуванье нятульнасьці, чужароднасьці тваёй у вясёлым глуме, які скроў. Ловіш сябе на раздражненіні – немагчыма засяродзіцца, адчуць горад, сябе ў ім. Толькі значна пазней да цябе, як дар, прыходзіць разуменне – і далучэнне.

Агульная экumenічная малітва ў намётах. Тысячи людзей пад адной страхою. Падлога, зациягнутая брэзентам, уся ў брудзе: на вуліцы дождж. А на ўмацаваньнях намётаў – абразы і рэдкія трапяткі вагенъчыкі съвetchак. Гаманкі натоўп паціху ўлівецца праз некалькі ўваходаў і асядае – проста на падлогу. Сядаш і ты. Хтосьці праходзіць паўз цябе, шукаючы месца, – адзін, другі, трэці. Чыесці чаравікі проста перад вачыма. Пры поўным вонкам вым бязладзэві нечакана прыходзіць засяроджанасть.

...ідзем па съвяточнай каляднай Празе, нясем сваю калядную зорку. Людзі запыняюць нас ды пытаюцца, адкуль мы. Кажам, што зь Беларусі. У адказ: "А-а! Беларусь. Чарнобыль..."

Запыталіся на вуліцы нейкага дзеда, як прайсьці да станцыі мэтро. Ён растлумачыў, нават правёў, паказаў шлях. Даведаўшыся, што мы зь Беларусі, сказаў нам такое: "Беларусь? Ведаў наш горад Беласток, у вайну блізка там, у Кенігзбергу, мусіў працаўца..." Ня хочацца казаць дзеду, што Беласток даўно ўжо "ня наш", што пасыля вайны Сталін аддаў яго Польшчы, таму дзякуем дзеду і шпацыруем далей.

– Міколка!? Здароў! – гэта мы сустракаем Міколку Раманоўскага, эспрантыста і філёзафа, а

вядоў пра духоўныя сэмінары, дзе б маглі навучацца нашыя будучыя съвятары, шчыра дзячыў за калядныя песні што насыпвалі яму нашыя дзячы.

А яшчэ была адна сустрэча, надзвычай дараўгая, з нашай зямлячкай – са спадарынай Надзеяй Кастэцкай, цяпер ужо нябожыцай, вечны ёй супакой. Спадарыня Надзея была ці не апошнім прадстаўніком колішніх вялікай беларускай эміграцыі ў Празе. Цяпер ад тae эміграцыі толькі помнікі, бадай, і засталіся. Ідзеш па Альшанскіх могілках, і чытаеш надпісы: прэзідэнт Беларускай Народнай Рэспублікі Пётра Крэчаўскі, прэзідэнт БНР Васіль Захарка, беларускі съпявак Міхась Забэйда-Суміцкі... Вось зараз стане недзе яшчэ адзін помнік. А як жа было хораша тады чуць у далёкай Празе съпейную беларускую мову ў гасцініным доме спадарыні Надзеі.

Разам з гэтымі сустрэчамі падчас нашага падарожжа, сустрэчамі, якіх чакалі, якія плянавалі, былі, як заўсёды, неспадзянкі.

Караліна МАЦКЕВІЧ СУЛАДЗЬДЗЕ ДУШАЎ

Божа, Ойча наш, Ты ўмкнеш нам настырач, як бацька настырач блуднаму сыну. Ты праменіш на нас съвяцло Твае прысутнасьці й Твойго дараўання. Вось дасканалы дар кожнаму з нас – адважыцца дараўаць – вось радасць і дух маленства.

Брат Ражэ з Тээз

найперш файнага беларускага хлопца. Зь Міколкам ужо сто год ня бачыліся, бо ён студыюе ў Маскве, – і вось дзе давялося спаткацца.

І яшчэ было,вой было, розных сустрэчаў і здарэнняў у нашым падарожжы. Але любая дарога мае пачатак і мае канец. Мусім і мы вяртатца дадому.

...Пакідаём Прагу. Я, па-праўдзе кажучы, ужо быў крыху стаміўся і ад "спілкування", і ад высачэзных праскіх камяніцай. Чамусыці згадаў звычайны краявід. Рэчка. На беразе жвір. Зачапіўшыся карэннем за жвір, узрастасе вярба. Раптам асэнсоўваю: жвір – жыцьцёві вір, вярба – вера. У Бога. Усю далейшую дарогу пайтараю, як малітву: ...узрастасе вярба...

ХВАЛУ БОГУ ПЯЁМ, ПЯЁМ

Народны псалм

Матачка Божая

Тэкст: "Толас души",
1926, Вільня

Мелодыя: кс.архім. Ф.Абрантowіч,
апрац. М.Куліковіч-Шчаглоў

Ма - та - чка Бо - жа - я, Ма - та - чка До - бра- я,
Бе - дны- я дзе - ці, мы клі- чам Ця - бе;
Песь - няй па - кор - на - ю моль - бы скла - да - ю - чы,
Сэр - цы сва - е ад - да - ем мы Та - бе.

Матачка Божая, Матачка Добрая,
Бедныя дзеці, мы клічам Цябе;
Песьняй пакорнаю мольбы складаючи,
Сэрцы свае аддаем мы Табе.

Нас, сваіх дзетачак, што ў Цябе просяца -
Матачка Добрая, Ты пашкадуй;
Ласкай адзыўчаю Бога Прадвечнага,
Матачка Божая, нас абдаруй.

Вылеч Ты сэрца нам раны глыбокія,
Міласціяй чыстаю нас запалі,
Каб хвала Божая, не жальба вечная,
У неба ляцела, ляцела зь зямлі.

Съветам нябесным жа галовы цёмныя,
Матачка Божая, Ты асьвяці,
Каб мы пазналі ўсе мудрасць адвечную,
Богу служылі тут верна ў жыцьці.

Дай-жа нам, дзетачкам, дарогу простую,
Съмерці хвіліну шчасльвую дай.
Вядзі нас, Матачка, зоранька ясная,
У хвалу вечну, у цудны рай.

ЦАРКВА

15 траўня адбылася вельмі значная для нашага царкоўнага жыцьця падзея: Івана-Франкоўскі біскуп Сафроні Дмітэрка высьвяціў двух беларускіх дыяканоў – Андруся Абламайку і Зыміцера Белен'кага. Цяпер беларусы-каталікі ўсходняга абраду маюць трох сьевтароў ды двух дыяканоў, якія стала абслугоўваюць у агульной колькасці восем пафарій.

Царкоўныя грамады ўтвораныя ў Бягомлі, Віцебску, Гародні, Гомлі, Магілёве, Маскве, Менску, Палацку, Старых Дарогах. У Барысаве, Берасці, Воршы, Маладечне, Мсьціславе, Ратамцы, Стоўпцах і шмат у якіх іншых гародох, мястэчках ды вёсках ёсць паасобныя уніяты або царкоўныя грамады на стадыі фармаваныя. Усё больш людзей па ўсёй Беларусі і за ейнімі межамі прымаюць хрост ці бяруць шлюб ва ўсходнім абраду. Зьяўляюцца хлопцы, што адчуле сваё съвята尔斯кае пакліканыне і маюць сур'ёзны намер атрымальці адпаведную адукацыю ды прысьвяціць сваё жыцьцё душпастирскай дзейнасцю.

Пры ўсім гэтым у каталікоў ўсходняга абраду Беларусі так яшчэ і няма аніводнага храму. Набажэнствы адбываюцца на прыватных кватэрах ці на вуліцы. Між тым вернікі Менску, Гомлі, Палацку, Віцебску, Гародні, Магілёву, Бягомлю і Старых Дарогаў своечасова пададлі ў свае гарадзкія выканкі заявы на рэгістрацыю і на храмы. Амаль ва ўсіх выпадках уніяты – не адзіны, хто прэтэндуе на пэўны храм. Вакол царквы ствараюцца і іншыя грамады, найчасцей – праваслаўныя (у Гомлі – стараабрадцы). Самая складаная сітуацыя так і захоўваецца ў Палацку, сітуацыя, звязаная з Сафійскім саборам (гл. "Унія" №2, 1990). Паўсюль адносіны з уладамі пакуль што быўзывніковыя.

У няявігодным становішчы апынулася цяпер менскія вернікі. Ад самага Вялікадня (калі каталікі ўсходняга абраду прайшли праз уесь горад хросным ходам да Петра-Паўлаўскай царквы і адслужылі там ранішнюю імшу) па нядзелях праводзяцца набажэнствы пад мурамі Петра-Паўлаўскай царквы. У траўні царкоўная грамада зьвярнулася ў гарыканком з просьбаю аб храме. Адказ быў такі: да 1 ліпеня, згодна з Законам аб свабодзе сумлення, рэгістрацыя ня будзе, і царква, адпаведна, ня можа быць перададзеная не юрыдычнай асобе; а пакуль – рыхтуйце гістарычную даведку пра Петрапаўлаўку. 10 чэрвеня з газеты даведаліся, што прэзідіюм гарыканкама 6 чэрвеня вырашыў перадаць Екацярынінскую (Петра-Паўлаўскую) царкву вернікам Праваслаўнай Царквы. Улады парушылі ім жа прызначаныя тэрміны ў гонар прыезду на Беларусь патрыярха Маскоўскага і ўсёя Русі Алексія II. Безумоўна, у беларускіх унітатаў няма ані патрыярха, ані біскупа, хто мог бы ўразіць нашых урадоўцаў. Дай Бог праваслаўнаму прыходу удала існаваць у Петрапаўлаўскай царкве.

А уніяцкія набажэнствы пад Петрапаўлаўкай працягваюцца, бо іншага мейсца ўсё роўна няма, а людзей прыходзіць штораз болей. 1 ліпеня пададлі ў гарыканкамам заяву на рэгістрацыю. Там паабязпалі за трох месяцаў гэтае "складанае пытаныне" вырашыць. Будзем з малітвой чакаць...

Янка Богдан

БЕЛАРУСКАЯ ЦУДАТВОРНЫЯ АБРАЗЫ «НА ВОДАХ СВІСЛОЧИ ЯВІЛАСЯ ЕСИ»

АБРАЗ МЕНСКАЕ БОЖАЕ МАЦІ

Беларуская хрысціянская гісторыя сі. Кропля за кропляй выцякае ад нас – поўнацца цудамі й дзвіснымі падзеямі, звязанымі з рознымі абразамі Божае Маці. Яны праменілі і праменяць сваё нябачнае духоўнае съявіло, ахоўваючы нашу зямлю і ўсіх нас. І мы так мала ведаем пра іх, памятаем пра іх, аберагаем іх. Сяляды шмат якіх цудоўных аброзоў згубіліся ў часе і ў прасторы, і толькі цымнія згадкі пра іх засталіся ў старых летапісах і кнігах ды ў народных паданынях. Шмат аброзоў вывезеныя ў розныя часы з Беларусі, некаторыя – засталіся на сваіх месцах, але апынуліся за межамі цяперашняе Белару-

шы, іх памяць збераглася.

Адзін з найбольш цудоўных і славутых аброзоў знаходзіцца цяпер у менскім праваслаўным Свята-Духавым кафедральным саборы. Вось ужо амаль паўтысячагодзьдзя завецца ён Маці Божай Менскай і мае, бадай, самую багатую сярод усіх беларускіх аброзоў гісторыю.

Маліваў яго, паводле паданыня, еван-

геліст Лука. І сама Валадарка Нябесная, пабачыўшы гэты твор, сказала: "Ласка Божая будзе з гэтым аброзом няспынна". У 988 годзе вялікі князь Кіеўскі Уладзімір паслья свайго хросту ў грэцкай Корсуні прывез гэты аброза на Кіеў ды зъмясціць яго ў княскай Дзесяціннай царкве. За стагодзьдзі свайго знаходжання ў Кіеве Корсунскі шматлікі аброза звестыўся ўсімі.

У 1500 годзе пад час разбуральнага татарскага набегу на Кіеў лёг аброза істотна зъмяніўся, і сама існаваныне гэтае съвятыні набыло іншы кшталт. Адзін з татараў, што кінуўся рабаваць Дзесяцінную царкву, сарваў каштоўны аблклад з аброза, а саму ікону кінуў у Дніпро. Божая ласка цудатворны аброза паплыў угому па раце і супралі плыні зь Дніпра праз Бярэзіну выйшаў у Свіслач, і за два дні да съвяты Успенія Багародзіцы – 13 жніўня 1500 г. – зъмяніўся насупраць менскае Успенскай царквы паблізу зъліцца Нямігі Свіслачы. Аброза заўважылі па цудоўным сяйве ў раце і ўрачыста перанеслі ў замкавы Успенскі сабор.

Ад таго моманту аброза Божая Маці стала называцца Менскім і шанавацца шырока па ўсім Вялікім княстве Літоўскім. Зъявілася шмат копій Менскай Багародзіцы, і некаторыя зь іх таксама сталіся цудатворнымі.

За пяць стагодзьдзяў існаваньня ў Менску аброза некалькі разоў мяняў сваё месца знаходжаньне. Першы перанос іконы – вельмі ўрачысты – адбыўся 18 кастрычніка 1616 г., у дзень съвятога апостала і евангеліста Лука. Уніяцкі мітрапаліт Язэп Вэльямін Руцкі блаславі перанесенне аброза Менскай Божая Маці ў базыльянскую царкву Святога Духа ў Верхнім горадзе.

На пачатку XIX ст. уніяцкія цэрквы і пафіялі пачалі пераводзіць у Праваслаўе. Свята-Духавская царква была таксама ператворана ў праваслаўную і набыла назоў Петра-Паўлаўская. Аброза застаўся ў ёй. Але хутка паслья прыходу савецкай улады, у ЗО-я гады, царква была ўзвараная, а цудатворны аброза апынуўся на дровавым складзе.

У часы Другое сусьветнае вайны аброза адцукалі і зъмясцілі ў праваслаўнай Петра-Паўлаўской царкве (якая з пачатку XIX ст. звалася Свята-Екацярынінскай), дзе ён пробыў да канца вайны. Потым у царкве зъмясціцца архіў, а Маці Божую Менскую перанеслі ў кафедральны Свята-Духавы сабор у памяшканні колішняга касцёлу Бернардынак. Тут гэтая найбольшая съвятыня Менску знаходзіцца і сёння, і дарыць пацяшэнне людзям любога веравізнаньня.

З трапара Менскаму Цудатворнаму аброзу Божай Маці: "На водах Свіслочи явілася еси Пренепорочная Отроковіце от Царыграда и Киева Богаспасаемому граду Минску милость показае..."

Рэдакцыя шчыра дзякую Уладзіміру Арлову, Юрасию Белен'каму, Галіне Дубянецкай, а. Аляксандру Надсану (Англія), Алеся Палескаму (Канада), Ліе Салавею, Натальлі і Зыміцеру Санькам і Эдварду Тарлецкаму за ахвяраваныя на фундацыю "Уніі".

Часопіс з удзялнасцю прыме ахвяраваныні ад любой асобы ці установы, а таксама будзе рады знайсці свайго мецэната.

УНІЯ
ЧАСОПІС
ХРЫСЦІЯНСКАГА
СУМОУЯ
№ 1 (3), 1991
Выдаецца з 1990 г.

Заснавальнік: Сяржук Абламейка. Рэгістрацыі № 178.
Галоўны рэдактар: Ірына Дубянецкая
Адказны сакратар: Караліна Мацкевіч
Мастацкі рэдактар: Алена Ткачова
Рэдакцыя: Ірына Бобер, Сяржук Вітушка, Галіна Дубянецкая, Генадзь Лойка, Андрусь Пазыняк, Эдвард Тарлецкі.
Думкі аўтараў могуць не супадаць з думкаю рэдакцыі. Рэдакцыя прымае матэрыялы памерам да 20 ст. машынапісу.
ПІШЫЦЕ: 220050, Менск-50, абанентная сірыя № 224.

На першай старонцы вокладкі Раство Хрыстовае. Мастак Алены Ткачова.

На чацвёртай старонцы вокладкі Каляды. Малюнак Алены Ткачовой.

Малітвы на с.1 друкуюцца з малітвінікаў "Божым шляхам" (Рым, 1946) і "Hołas dušy" (Vilnia, 1926).26).

Наш раҳунақ: № 700207 МФО 153001 код 767
у камерцыйным банку "Дукат" у г. Мінску.

Маці Божая Менская Адзігітрыя